

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

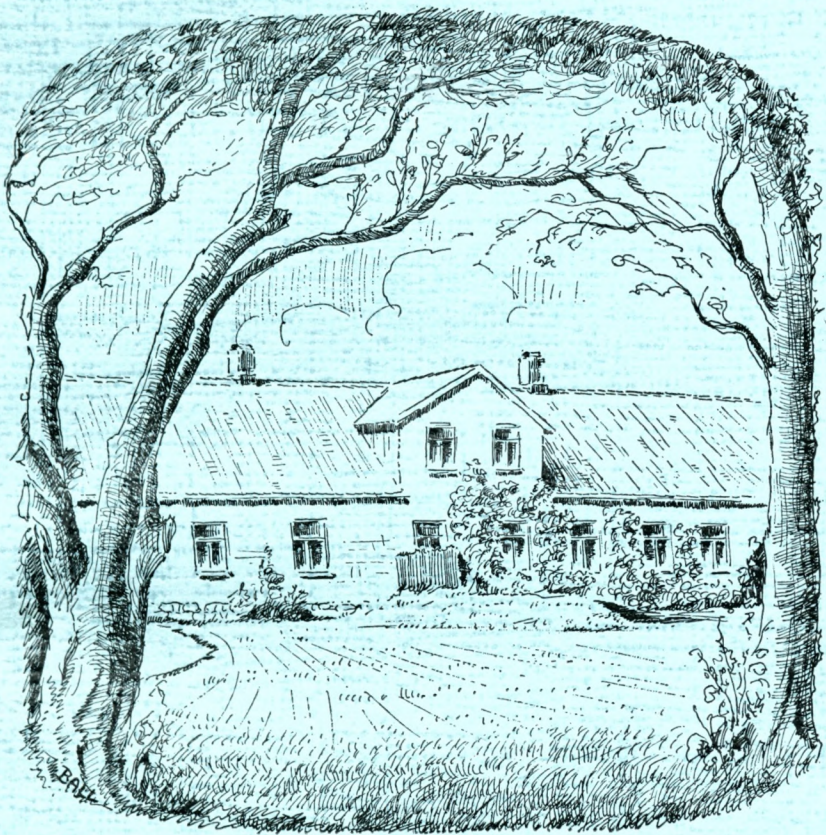
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SLÆGTEN
FRA
FENSTEN HOVGAARD

1958

SLÆGTEN FRA
FENSTEN HOVGAARD

VED
THORVALD MADSEN

1958

Indledning

Hermed foreligger saa Fensten Hovgaards Historie. — Værket gør ikke Fordring paa at være fuldendt og udtømmende; men jeg har beflittet mig for ved Studier i Viborg Landsarkiv, Rigsarkivet og ved Henvendelse til Slægtens Medlemmer at få de flest mulige korrekte Oplysninger frem. — Hvis de utrykte Kilder fra Rathlousdal, til hvis Gods Fensten Hovgaard har hørt i næsten 300 Aar, havde været bevaret i større Omfang end Tilfældet er, kunde der nok være skrevet lidt mere af Interesse for Slægten, men det er egentlig først fra ca. 1750, da Rathlousdal og Gerdorffslund blev Stamhus, at vi ved noget mere om dets Gods. —

Jeg vil gerne slutte med en Tak til Familien Nielsen paa Fensten Hovgaard, dels fordi de overdrog mig at skrive Gaardens Historie, og dels for de mange gode fortrinlige Oplysninger om Slægten, jeg har modtaget fra dem. —

Haaber, at Slægtsbogen maa blive læst med Glæde og Interesse af den nuværende og fremtidige Slægt.

Thorvald Madsen

Fensten Hovgaard.

I Gosmer Sogn ligger Fensten By, en gammel By, som bl. a. nævnes i Valdemar Sejrs Jordebog, hvor den er ansat til at svare Kongen $3\frac{1}{2}$ Mark Guld. Rigsarkivar Sv. Aakjær skriver i sin Bog »Kong Valdemars Jordebog«, at denne Afgift til Kongen formentlig vil svare til ca. 14 Td. Hartkorn, hvilket atter vil sige, at han næppe har haft mere end 1—2 Gaarde i Fensten By. Søby, der kun er halv så stor som Fensten, maa svare 7 og Gylling 12 Mark Guld. Disse Skatteansættelser fortæller os, at Kongen eller Kronen ikke har været de eneste Lodsejere i de nævnte Byer.

Gosmer Sogn har været rig paa adelige Gaarde, selv om de ikke har været af de store: Gosmerholm, Højby, Bjørnkjær og Lindegaard i Fensten.*)

Om den første, der menes at have ligget, hvor den gamle Præstegaard, Præstholt, ligger, er der ikke stort at fortælle ud over, at den 1444 tilhørte en Væbner Jens Mikkelsen. Formodentlig er den ved Reformationen eller før blevet Præstebolig og har da faaet sit nuværende Navn.

Gosmerholm vedblev at være en anselig Gaard, skal endog have været saa betydelig, at en dansk Konge boede der i hele tre Dage. Det var Christian d. Fjerde, som opholdt sig i Præstholt fra d. 20. til d. 22. Februar 1609 paa en Rejse fra Dronningborg ved Randers til

Haderslev. Flere Kongebreve er dateret fra Præstholm, deriblandt et Brev, hvorved Gosmer Præst, altsaa Kongens Vært, Hr. Knud Olufsen, fik Tilsagn om, at en af hans Sønner skulde faa Kaldet efter ham.*)

Om Højby ved man meget mere; men her skal kun nævnes, at den ejedes i det 14. Aarh. af Tyge Puder, (tilhørende en gammel dansk Adelslægt) og hans »hæderlige, velbyrdige Frue« Fru Ingeborg. De var meget velhavende, havde Gods baade paa Sjælland og i Skaane, men ved Tyge Puders Død blev Godset delt, så at Fru Ingeborg kun havde Højby, hvor hun synes at have taget Ophold. Hun gav en Del af sit Gods til Kirken, bl. a. gav hun 1397 Øen Vorsø til Horsens Kloster. Vistnok omtrent paa samme Tid døde Fru Ingeborg og efterlod sig i alt Fald 2 Sønner: Bent og Tyge Puder. Bent overtog efter Moderens Død Højby, men 1408 døde ogsaa han efter at have skænket Halvdelen af Højby til Aarhus Domkirke. Broderen Tyge menes nu at være blevet Ejer af den tiloversblevne Del af Højby, og det lykkedes ham at bevare Ejendomsretten for »Kirkens griske Arme«. Tyge døde forholdsvis ung og efterlod sig en Datter, Abel Tygesdatter, der blev gift med Naboen paa Bjørnkjær, Niels Kalf. Om Højbys senere Skæbne ved man, at den tilfaldt Niels Kalfs og Abel Tygesdatters Svigersøn, David Saxesen, gift med deres Datter Mette Nielsdatter (Kalf).

David var næppe nogen god Husholder, han skødede og pantsatte bl. a. i 1442 sin Ret i Husby Mark i Halling Sogn til Biskop Ulrik af Aarhus, men det var først hans Enke, Fru Mette, der i 1483 tilskødede den daværende Biskop i Aarhus, Eiler Madsen, Højby, samt en Gaard i Dyngby. Gaarden kom imidlertid senere ud af

*) Se Arkivar Thisets »Bidrag til Gosmer Sogns Historie« i Hist. Tidsskrift 1885, Side 672—692.

Bispevældets Klør. Fru Mettes Arvinger vilde ikke anerkende Bispens Ret til Højby. De brugte det ikke ualmindelige Fif at overdrage deres formentlige Rettigheder til en mægtigere Mand end de selv, en Mand, der bedre kunde træde op mod den nu ikke længere almægtige Kirke. Manden, der vandt Højby tilbage fra Kirken, var Otto Holgersen (Rosenkrantz). —

I 1559 blev baade Højby og Porsborg overdraget til Kronen; men godt et Hundred Aar senere, 1674, byggede Gregorius Rathlou, der var gift med Rigshofmester Joachim Gersdorffs Datter, Margrethe, 2 nye Gaarde, den ene beliggende paa den gamle nedrevne Porsborgs Plads og blev kaldet Gersdorffslund, og al Højbys og Porsborgs Jorder blev lagt under den. Den anden Gaard blev bygget i Odder Sogn paa den gamle Loverstrupgaards Plads og kaldet Rathlousdal. —

I Nærheden af Gersdorffslund ligger en lille Skov, Vandmosen, og i dens sydøstlige Udkant har det gamle Bjørnkjær ligget. Endnu ses de ret velbevarede dobbelte Voldgrave omkring Borgbanken. Det er om denne Borg, Blicher skriver sit smukke Digt »Bjørnkjærs Ruiner«, hvori det hedder:

»Hvo har vel rejst disse mossede Stene?«

Ja, hvem har vel bygget den gamle Borg? Ingen ved det med Sikkerhed. Det meste af, hvad der fortælles om Bjørnkjær, er Sagn, dens Oprindelse taber sig i Historiens Mørke. Adskillige har ment, at Marsk Stig har ejet Borgen og følt sig tryk bag de stærke dobbelte Volde, og især fordi Bjørnkjærs senere Ejere, Slægten Kalf, synes at være beslægtet med den kraftige, egenraadige Marsk. En Ting er sikkert, at Jep Kalf var Ejer af Gylling og Gyllingnæs, og at hans Søn, Niels Kalf, har ejet Bjørnkjær. Denne sidste var jo, som ovenfor nævnt, gift med Abel Tygesdatter, eneste Datter af Tyge Puder paa

Højby. Rimeligvis er Bjørnkjær tidligt lagt øde ved Fjendevold; thi allerede 1427 solgte Fru Abel, der da var Enke, Bjørnkjærs Gaardsted i Husby Mark. Det var til Biskop Ulrich i Aarhus, hun solgte sit Gods, Kirken var paa dette Tidspunkt den eneste Velhaver i Danmark og var stærkt ude efter Jordegods. Bispen fortrængte den ene adelige Slægt efter den anden af dem, der boede i Hads Herred. Ogsaa Halvdelen af alle de Gaarde og alt det Gods i Søby og Fensten, som ejedes af en Anders Jensen i Særslev paa Sjælland, købte den godskære Biskop Ulrik 1447.

I Fensten laa en middelalderlig Hovedgaard ved Navn Lindegaard. Den blev i 1372 solgt af Iluard Andersen til en Godsejer Thomas Westenie, der atter i 1401 solgte den til Poul Stigsøn, der langt ude var beslægtet med Marsk Stig. Samme Aar solgte han baade Lindegaard og alt hans øvrige Gods i Fensten til Biskop Bo Mogensen i Aarhus. Hvor det gamle Lindegaard har ligget, findes der nu tæt uden for Fensten By en enlig større Gaard, der har Navnet Fensten Hovgaard, om hvilken der siges, at den har været beboet af Adel i ældre Tid, og at den tidligere har været omgivet af Grave og Volde, hvoraf de ældre Matrikelkort viser betydelige Levninger. —

Man ved ikke meget om de gamle adelige Gaarde i Gosmer Sogn, men vi ved, at Kirken var ihærdig med at samle Gods i dette Sogn, og hvad enten Talen var om timelig eller aandelig Nød, var Kirken altid rede til at hjælpe, men Hjælpen var dyr, ofte saa dyr, at den, der blev hjulpet, gik fattigere fra end til. —

Ved Reformationens Indførelse i 1536 overgik al Bispegods i Hads Herred til Kronen, hvorved Aakjær blev kongelig Slot og Bolig for Lensmanden over Aakjær Len. Overgangen til Kronen var en streng Tid for Bønderne, et Trælleliv i mere end hundrede Aar, og stort

bedre gik det ikke, da Krongodset i 1661 overgik til den Gersdorffske Adel.

Joachim Gersdorff, til hvem Hads Herreds Krongods blev overdraget, naaede aldrig selv at se sit jyske Gods, han døde 1661, men det blev tre af hans Børn, som i de følgende Aar overtog og delte det over 3000 Tønder Hartkorn store Krongods. Frederik Gersdorff fik Aakjær, Sophie Amalie Gersdorff, gift med Admiral Rodsten, fik Hovedstrup, der blev nedrevet, bygget op fra nyt og kaldet Rodstenseje, den tredie, Datteren Margrethe Gersdorff, ægtede 1672 Dronningens Kammerherre Gregorius Rathlou. Det var dette Ægtepar, der, som ovenfor nævnt, opbyggede to nye Hovedgaarde: Gersdorffslund og Rathlousdal.

Til det Rathloudalske Gods hørte bl. a. ogsaa Fensten, og denne By forblev under Godset, indtil Udskiftningen skete 1801 — ja enkelte af Byens Gaarde havde endnu længere Tilhørsforhold til Rathlousdal.

Da Krongodset i 1661 overgik til Joachim Gersdorff, fandtes der 19 Bønder i Fensten, hvis Ejendomme alle havde 6 Td. og 2 Skp. Hartkorn med Undtagelse af 3, der omtrent var dobbelt så store. Da det måske kan have sin Interesse for Fensten Bys nuværende Beboere, nævnes de her med Tilføjelse af Hartkorn.

1. Søffren Michelsøn	11 Td. 6 Skp.
2. Lille Rasmus Pedersen	6 » 2 »
3. Rasmus Rasmuszøn	6 » 2 »
4. Rasmus Sørensøn	6 » 2 »
5. Rasmus Erichszøn	6 » 2 »
6. Peder Rasmuszøn	6 » 2 »
7. Jens Hanszøn	6 » 2 »
8. Jens Knudszøn	6 » 2 »
9. Rasmus Jensen och Jens Jørgensen	6 » 2 »
10. Søffren Jenszøn	6 » 2 »

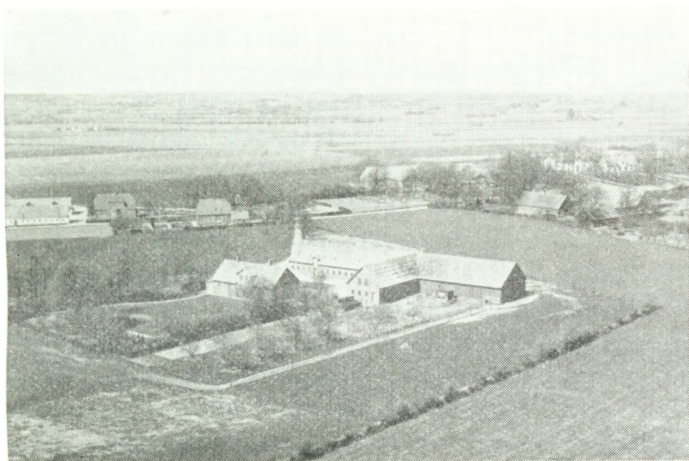
11. Søffren Albretzøn och			
Rasmus Peterszøn Næggaard	6 Td.	2 Skp.	
12. Jens Anderszøn			
Noch aff Noget Særjord, Jens Anderszøn			
haffuer i brugh	6	» 2	»
13. Rasmus Madtzøn	6	» 2	»
14. Mogens Erichszøn	6	» 2	»
15. Anders Rasmuszøn	6	» 2	»
16. Rasmus Rasmuszøn	6	» 2	»
17. Anders Søffrensen	6	» 2	»
18. Jens Pederszøn och Søffren Simonszøn	12	» 2	»
19. Rasmus Thøgerszøn	12	» 2	»

Hvem af de 3 Bønder med det store Hartkorn, der har haft Fensten Hovgaard, er ikke let at sige, da Gaardens Navn ikke er nævnt i Matriklen 1661; men mon det ikke skulde være Nr. 1 Søffren Michelsen, de andre to med 12 Td. Hartkorn maa vist betragtes som Dobbeltegaarde?

I Matriklen 1683 er Gaardantallet det samme, 19 Gaarde, som i 1661, men Hartkornet er nu lidt mindre og lidt mere uensartet, desuden er vel nogle af de gamle Fæstere døde og nye kommet til:

1. Mogens Erichsen og Rasmus Jensen ...	4 Td.	5 Skp.	1 Fdk.	0 Alb.
2. Peder Rasmussen	4	» 3	» 1	» 0
3. Mads Simonsen (Hougård)	9	» 5	» 0	» 1
4. Anders Bødker	4	» 6	» 0	» 0
5. Gl. Peder Rasmussen	4	» 4	» 1	» 0
6. Simon Søffrensen	4	» 5	» 0	» 1
7. Jens Pedersen Jyde, nu Olle Balle	4	» 5	» 2	» 2
8. Anders Jensen	4	» 5	» 3	» 0
9. Peder Hjulmand	4	» 5	» 2	» 2
10. Claus Søffrensen	4	» 3	» 0	» 0
11. Madz Smed och Peder Paaske	4	» 4	» 2	» 1
12. Jens Jensen	4	» 4	» 0	» 2
13. Knud Jensen	4	» 2	» 2	» 0
14. Jens Albretsen, nu Søren Sørensen	4	» 2	» 0	» 1
15. Rasmus Rasmussen	4	» 2	» 1	» 0

16. Jens Søfrensen	1	»	1	»	2	»	0	»
17. Søfren Paaske	4	»	2	»	0	»	0	»
18. Anders Søfrensen	4	»	1	»	0	»	0	»
19. Jens Andersen	6	»	2	»	2	»	0	»

Fensten Hovgaard.

Den største Fæster af ovennævnte 19 Bymænd i Fensten i Aaret 1683 var Mads Simonsen, og det er uden Tvivl ham, der besad Fensten Hovgaard.

Det var en lang og trang Tid, de var Bønder i. Ligesom i vore Dage blev der lagt Skat paa næsten alt. Riget fattedes Penge, som det altid har gjort. —

I 1690 blev der opkrævet en Skat paa hvert Hoved og Arne. Skatten hed Kop- og Ildstedsskat, og den »skall betalles d. 1 Termin den 10 Marty og den anden Termin den 10 Aprilis Anno 1690«. — Der findes i Rigsarkivet en Specifikation over, hvor mange Hoveder og Ildsteder, der fandtes på hver Ejendom i Landet. —

For Fensten Bys vedkommende har hver Bonde kun 1 Ildsted og i Regelen kun 1 Tyende, men for Hovgaard-

dens vedkommende hos Mads Simonsen er der ganske vist opført kun et Ildsted, men 2 Tyende, en Dreng og en Pige.

Adskillige af disse Fæstebønder i Fensten var fattige, og det faar man lidt at vide om gennem Kop- og Ildstedsskatten i 1692, hvor der er tilføjet nogle Oplysninger om nogle enkelte af Bymændenes Familieforhold. Om Gaardmanden Peder Pedersen siges der, at hans Forældre »haffuer for Armodis og Fattigdoms Skyld opladt Gaarden for ham«, d. v. s. overladt ham Fæstet paa Gaarden. Det samme siges om Søfren Jensens Forældre. Jens Knudsen og Hustru nævnes som ganske fattige, og om Anders Søffrensen siges der, at han »tigger Brødet«.

I Skattemandtalslisten for 1692 nævnes ikke Mads Simonsen, han maa være død nu. Derimod synes det som nogenlunde sikkert, at Anders Rasmussen har faaet Fæste paa Fensten Hovgaard. Hans Navn nævnes 1697 og fremefter, indtil disse Ekstraskattemandtaller hører op ca. 1711. ,

Det er egentlig først med Rathlousdals og Gersdorffslunds Oprettelse til et Stamhus i 1749, at vi kan tale om at være paa sikker historisk Grund.

Der findes i Viborg Landsarkiv en Genpart af Stamhuserektionen og desuden en Jordebog fra 1752, hvori bl. a. Navnene paa Fensten Bymænd findes. Der er ingen Forandring sket med Hensyn til Gaardantallet, der er de samme 19 Gaarde, som fandtes i 1661; men derimod er der sket en lille Forskydning i Hartkornet, og der er selvfølgelig siden 1683 kommet andre og yngre Folk til i 1752.

Hartkorn:

1. Knud Berthelsen	4	Td.	4	Skp.	0	Fjdk.	0	Alb.
2. Rasmus Rasmussen Møller	4	»	4	»	3	»	0	»
3. Jens Sørensen	4	»	6	»	1	»	0	»

4. Knud Jensen	2	»	2	»	0	»	0	»
Jørgen Berthelsen	2	»	2	»	0	»	0	»
5. Anders Sørensen	2	»	2	»	1	»	1½	»
Rasmus Rasmussen	2	»	2	»	1	»	1½	»
6. Anders Rasmussen Bødker	4	»	4	»	3	»	0	»
7. Hans Sørensen	4	»	4	»	3	»	0	«
8. Rasmus Sørensen	4	»	4	»	3	»	0	»
9. Peder Andersen	2	»	2	»	1	»	1½	»
Rasmus Sejersen	2	»	2	»	1	»	1½	»
10. Morten Rasmussen	4	»	4	»	3	»		
11. Peder Rasmussen	4	»	4	»	3	»		
12. Peder Hovgaard	9	»	1	»	2	»		
13. Hans Christensen	4	»	4	»	3	»		
14. Ove Michelsen	4	»	4	»	3	»		
15. Erich Pedersen	4	»	4	»	3	»		
16. Madz Hansen	4	»	4	»	3	»		
17. Peder Pedersen	4	»	4	»	3	»		
18. Søren Marcusen	4	»	4	»	3	»		
19. Søren Jensen	4	»	4	»	3	»		

Nr.12 Peder Hovgaard er Søn af Anders Rasmussen paa Hovgaarden og fik Fæste paa Gaarden ca. 1719. Peder Andersen eller Peder Hovgaard, som han almindelig kaldtes efter Gaarden, blev gift 1723 med Maren Hansdatter fra Søby. Han døde 28. Oktbr. 1751, og der er Skifte 26. Decbr. 1751, hvori det hedder, at »Hans Møller, Skægs Mølle, sammen med Jens Sørensen og Hans Christensen, begge af Fensteen, indfandt sig 26. Dec. udi afgangne Peder Andersen Hovgaards Sterfboe (Dødsbo) for at dele mellem den salig Mands efterladte Enke, Maren Hansdatter, og deres i Ægteskabet samavlede Børn, nemlig Anders Pedersen, fuldmyndig, 25 Aar, Kirsten Pedersdatter, Hans Andersen, 20 Aar, Jens Pedersen, 17 Aar, Christen Pedersen, 11 Aar, Rasmus Pedersen 3 Aar og Maren Pedersdatter 1 Aar gl.« Enken fik hendes Broder, Hans Hansen af Søby, som Laugværge, hvorimod de umyndige Børn fik deres myndige Broder

Anders Pedersen og Rasmus Sørensen, begge af Fensteen. Af Gaardens Besætning anføres, at der var 14 Heste, 12 Køer, 24 Faar, 6 Svin 2 Aar gamle paa Skoven og 8 et-aarige Svin, 2 Sosvin og 6 Grise. Desuden 5 gamle og 2 yngre Geder. Alt af Besætning og Indbo androges til 308 Rdl. 3 Mark og 12 Skilling. Paa Grund af Gaardens ringe Vedligeholdelse blev det et ringe Bo at skifte, kun 45 Rd. 3 Mark og 8 Sk.; deraf skal Enken have 22 Rdl. 4 Mk., hver af de mandlige Børn 3 Rd. 4 Mk. og $12\frac{3}{4}$ Sk. Pigerne faar hver 1 Rdl. 5 Mk. og $6\frac{1}{2}$ Sk.

Enken Maren Hansdatter fortsætter selv Gaardens Drift med Børnene som Hjælper. Hun gifter sig allerede 1752 med Gaardens næste Fæster, Niels Jensen, og med ham synes der at være blevet Velstand i Fensten Hovgaard.

Niels Jensen,
født ca. 1727, død 1780.

Først 1754 findes opbevaret i Viborg Landsarkiv Fæstebreve fra Rathlousdals og Gersdoffslunds Gods, men der findes kun et Par angaaende Fensten Hovgaard. Desværre findes Niels Jensens Fæstebrev der ikke, saa man deraf kunde faa at vide, hvor han var født; men formodentlig er han født i Gosmer Sogn. Naar der kun findes et Par Fæstebreve vedrørende Hovgaarden, hænger det sikkert sammen med, at Enkerne ogsaa var indbefattet i Fæstet, og at deres Ret til Fæstet automatisk gik over paa deres anden Ægtefælle. Niels Jensen blev gift, som ovenfor nævnt, med Peder Andersens Enke, Maren Hansdatter. Hun døde imidlertid 1774, hvorefter han 1775 gifter sig med Mette Erichsdatter fra Fensteen. I dette sidste Ægteskab var der to Børn: Erich Nielsen og Maren Nielsdatter, født henholdsvis 1776 og 1778.

Niels Jensen havde i alt Fald en Broder, som vi ogsaa

kender noget til; han hed Rasmus Jensen med Tilnavnet Fensten, hvorfor vi maa antage, at disse to Brødre er fødte i Fensteen.

Rasmus Fensteen*), født 1734, blev en meget formaaende og anset Mand i Odder Sogn. Han blev gift 1759 med Dorthea Sophia Engelbreth, en Datter af Mølleren og Herredsskriveren Knud Engelbreth i Fillerup Overmølle. Som ældre Mand blev denne en svag Mand, der ikke alene kunde magte sit Hverv som Møller og Skriver. I 1756 overlod han sit Fæste paa Møllen til Svigersønnen, og i et Brev til en af sine Sønner meddeler den svage Knud Engelbreth, at han har faaet udvirket hos Amtmanden, at Svigersønnen Rasmus Fensteen maa blive beskikket og autoriseret som Sætteskriver i Hads Herred, altsaa en Slags Stedfortræder i Herredsskriverembedet.

Rasmus Fensteen og Hustru Dorthea Sophies Børn og deres Efterkommere antog Navnet Finsteen og blev meget ansete Mennesker baade i Randers og Aalborg. Her skal blot nævnes Jens Finsteen Giødvad (født i Aalborg), der i Datidens liberale politiske og litterære Kredse blev en kendt Skikkelse i København, hvor han stod i Forbindelse med baade Orla Lehmann og Carl Ploug, der hørte til hans bedste Venner. Han var Frihedsmand til Fingerspidserne, og for ham var Frihedssejren vundet i 1849, da den frie Grundlov blev en Kendsgerning. Det er nok værd i vor Tid at mindes en saadan Skikkelse, hvis Frihedsideer i Virkeligheden har sin Rod fra Fensteen Hovgaard og Fillerup Overmølle.

Men ogsaa Niels Jensen maa have været en dygtig og estimeret Mand. Vi ser det klart, da der blev holdt Skifte efter hans Død 1780, og navnlig ser man, at der har været Velstand paa Fensten Hovgaard. Det er Hans Møller fra Skægs Mølle, der nu er Herredsskriver i Hads

*) Se Østj. Hjemstavn 1953, Side 45.

Herred, som foretager Skiftet d. 25. Maj 1780. Enken Mette Erichsdatter er til Stede tillige med hendes to Børn Erich Nielsen 4 Aar og Maren Nielsdatter 2 Aar. Enken har som Laugværge Søren Jørgensen fra Saksild. Paa Sønnen Erichs Vegne optræder som født Værge og Formynder hans Farbroder Sr. Rasmus Fensteen fra Fille-
rup Overmølle, og paa Datteren Marens Vegne staar som Formynder Christen Pedersen og Erich Smed af Saksild.

Efter Datidens Forhold maa man sige, at Hjemmet var velstaaende. Indboet var baade rigeligt og smukt, bl. a.: Egetræs Dragkiste med 4 Skuffer, Fyr Dragkiste med 4 Skuffer, et Fyrskab med Laage og Hængsler. Egekiste, et rundt Bord, 8 rødmaalede Træstole, 2 Spejle, 1 Glaspyramide, 2 Malmlysestager, 1 Sølvbæger o.s.v. Desuden 4 Stuer fyldt med tilsvarende Møbler. Bryggerset og Køkkenet findes fyldt med Kobber- og Messingkedler, Morter, Gryder og Pander. I den store Stue findes 7 indbyggede Senge fyldt med Sengetøj. Ogsaa Niels Jensens personlige Gangtøj er baade udsøgt og smukt. Han har haft 14 Skjorter af Hørgarn, Klædeskjole med Kamelhaars Knapper, en blaa Klædes Vest med 34 Sølvknapper, Skindbukser med 8 Sølvknapper. En sort Klædes Kjortel med Vest og Bukser, en blaa overskaaren Kjortel. Kallemanes Brystdug med 12 Sølvknapper. Skindtrøje med Metalknapper. En grøn rødtribet Undertrøje, en hvid Klædeskasket, 1 sort Hat, en grøn Fløjelshue, en graa Chramhue, et Par hvide Handsker, en rød Hatteslaug og 1 Silke-Vest; desuden 6 Par Strømper, 2 Par Sko og 2 Par Støvler.

Som man ser: en vel udstyret Mand, hvad hans Beklædning angaar, og han har nok været Fensteen By's mest velklædte Herre, der kunde præsentere sig i selv de fineste Hjem.

I Staldene fandtes 14 Heste i forskellige Aldre, 7 Køer,

4 Kvier og 4 spæde Kalve, 19 Faar med 11 Lam, 14 Svin, 2 Søer, 6 Gæs, 1 Gasse med 22 Gæslinger.

Alt Ind- og Udbo vurderes til 874 Rdl. Udgiften til 267 Rdl. Resten, 551 Rdl., skal deles saaledes, at Enken faar 275 Rdl. 4 Mk. og 8 Sk. Sønnen Erich faar 183 Rdl. og 5 Mk., og Datteren Maren faar 91 Rdl. og 5 Mk. Men Moderen ønsker, at Børnenes Arv bliver for Erichs vedkommende rundet op til 200 Rigsdaler og for Marens til 100 Rdl. Desuden ønsker hun, at Erich i fædrene Arv skal have Faderens 54 Sølvknapper, tillige med et Par af hendes Mands Sølvkospænder med Jernhjerter og Bogstaverne N.J.S.H., et Par Knæspænder af Sølv med Bogstaverne N.J.S.F., en Skjortehalsknap med Bogstaverne N.J.S., et Par Sølv Haandknapper indridset med O.N.S., en rundbuet Egekiste, en forsvarlig Seng med tilhørende Sengeklæder af alle Slags som »anstændig være kan«, samt et Par brunmalede Stole.

I lige Maade blev ogsaa Datteren Maren af sin Moder skænket 2 Sølvskeer med Bogstaverne A.S.S. og A.P.D., tillige med et Sølvbæger med Navn »Niels Jensen Hofgaard og Maren Hansdatter Hofgaard«, samt en indlagt Egedragkiste med fire Skuffer, Laase og Beslag paa Fod. Desuden en brunmalet Kiste og en Seng med forsvarlige Sengeklæder af alle Slags og ligesom Broderen 2 brunmalede Stole.

Enken, Mette Erichsdatter blev i »sin salig Mands Fæste« og skal være ansvarlig for hendes Børns Opdragelse, at de faar en kristelig Opdragelse og sørger for, naar den Tid kommer, at de faar deres fædrene Arv udbetalt.

Skiftebrevet er underskrevet af Mette Erichsdatter og Hans Møller, den sidste paa Hs. Excellence, Schack Rathlous Vegne.

Mette kom ikke til at sidde Enke ret længe.

Sognefoged Rasmus Jørgensen,
født i Søby 1757, død 1793.

Som ovenfor anført blev Skiftet efter Niels Jensen holdt 25. Maj 1780, men allerede samme Aar, den 10. Novbr., blev Enken Mette Erichsdatter gift med den 23-aarige Sognefoged Rasmus Jørgensen, Søn af Gaardfæster Jørgen Nielsen i Søby.

Uden at vi ved noget bestemt om denne unge Sognefoged, kan vi sikkert gaa ud fra, at han har været en agtet og estimeret Mand, som selve Schack-Rathlou satte megen Pris paa. Han har formodentlig gjort Statsministeren adskillige gode Tjenester, eller måske har de staaet i et personligt nært Forhold til hinanden. Noget bestemt kan intet siges herom. Man faar i alt Fald let den Tanke, at det er Schack-Rathlou, der har villet honorere Rasmus Jørgensen ved at gøre ham til Fæstebonde i den store gode Fæstegaard, som Fensten Hovgaard var, og at han har villet gøre ham opmærksom paa, at der ude paa Gaarden fandtes en ca. 30-aarig Enke, der sad godt i det. Det er altsaa kun Gisninger; men en Ting ved vi bestemt. Da Rasmus Jørgensen*) døde 1793, kun 36 Aar gammel, satte Statsministeren Schack Rathlou en Gravsten paa hans Grav for at hædre det Gravsted, der »gemmer det dødelige af den i Livet agtbare og velanstændige Mand og Sognefoged, nu i Døden salige Rasmus Jørgensen, født 1757, boende i Fensten Hofgaard, døde der 1793 i sit Alders 36 Aar, tilligemed sin Hustru Mette Erichsdatter«.

Der maa have været ganske bestemte Aarsager til, at Schack Rathlou har sat en smuk Gravsten paa sin Fæstebonde Rasmus Jørgensens Grav paa Gosmer Kirkegaard, men hvad Aarsagen har været, ved vi altsaa intet om.

*) Se A. Erichsens Bog Bidrag til Hads Herreds Historie, Side 108.

Rasmus Jørgensen døde 5. Juli 1793, og en Maanedstid efter blev der holdt Skifte. I dette faar vi at vide, at der i Ægteskabet fødtes 4 Børn: Anna Rasmusdatter 12 Aar, født 1781, Birgitte Kirstine 9 Aar og Niels Rasmussen 7 Aar.*) Til Laugværge havde Enken Erich Christensen fra Saksild, paa Drengen Niels' Vegne var mødt Sr. Rasmus Møller (Fensteen) fra Fillerup, paa Datteren Annas Vegne hendes Farbror Thomas Rasmussen af Fensteen og endelig paa Birgitte Kirstines Vegne, velagtede Mand, Søren Jørgensen fra Saksild.

Boets Løsøre beløb sig til 452 Rdl. samt en Obligation paa 500 Rdl. udstedt af Dines Sørensen, Kysing, den 11. Juni 1790, og hvoraf Renterne til Rasmus Jørgensen og Hustru er betalt d. 11. Juni 1793.

Der blev ialt til Deling godt 602 Rdl.; deraf tilkommer Enken det halve, 301 Rdl., Sønnen Niels Rasmussen 150 Rdl., Anna og Birgitte Kirstine hver 75 Rdl.

Kapitalen på 500 Rdl. blev opsagt til næste Snaps-ting 1794.

Efter Rasmus Jørgensens Død fortsatte Enken Driften af den store Gaard ved Hjælp af hendes to Børn, Erich og Maren; forøvrigt blev Maren gift med Frederik Nielsen fra Ørting. Men allerede 1794 blev Mette Erichsdatters Søn, Erich, af første Ægteskab Fæster af Fensteen Hovgaard.

Erich Nielsen,
født 1776, død 28. Juni 1842.

Blandt Rathlousdals Fæstebreve (Nr. 469) findes ogsaa Erich Nielsens, og i dette staar der, at han ved Ses-

*) Kirkebogen i Gosmer siger, der var en Søn til, født 1792, blev kaldt *Jørgen* og holdt over Daaben af Rasmus Jensen Fensteens Datter fra Fillerup.

sionen blev kendt udygtig til kongelig Mayestæts Tjeneste, og at han allerede som 18-aarig fik Fæste paa Hovgaarden efter hans Moder, Enke efter Rasmus Jørgensen fra Fensteen, som nu »for Skrøbeligheds Skyld ej længere kunde besidde Gaarden, hvorfor hun til Sønnen Erich Nielsen haver opladt denne«.

»Fensteen Hovgaard staar for Hartkorn 9 Td. 1 Skp. og 2 Alb. Han skal betale alle kgl. påbudne Skatter eller vorder komme. Skal og efter Jordebogen betale 5 Td. Rug, 14 Td. Byg, 2 Td. Ærter og 4 Skp. og 5 Td. Havre. Hoveriet til Sædegaarden Gersdorffslund forretter Erich Nielsen af den hele Gaards Hartkorn lige med de øvrige Gaardmænd i Byen. Men i Stedet kan han efter Forordningen om Hoveriet 1792 ligesom hans Stiffader Rasmus Jørgensen i Stedet for Arbejdsydelse betale aarlig 5 Rdl. 2 Mk. danske.«

Rathlousdal, 14. April 1794.

Schack - Rathlou.

Meget tidlig blev Erich Nielsen gift, allerede samme Aar, som han fik Fæste. Hans Hustru, Karen Sørensen, hentede han fra Halling.

Blandt gamle Papirer paa Fensteen Hovgaard findes en meget smuk og velbevaret »Gratulationshilsen« til Erich Nielsen og Karen Sørensdatters Bryllupsfest i Fensteen d. 2. Juni 1794. Hvem der har skrevet denne »Gratulation« kan der ikke siges noget om med Sikkerhed, men jeg har en stærk Formodning om, at det er den gamle Sogndegn Ole Wissing i Gosmer, der er Ophavsmanden, han var baade en habil Tegner og Rimsmed. —

Indholdet af Digtet er mest holdt i formanende og religiøse Udgydelser, der for Nutidsmennesker synes at

være naive, men de er sikkert velmenende Ønsker for det unge Brudepar.

Gratulationen begynder med den sædvanlige lange Indledning:

»Een, endskiønt kort og eenfoldig,
saa dog hjertelig velmeent

Gratulation

Til det gudelskende Brude-Par,

Brudgommen

ærlige og velagte

Erich Nielsen

og

Bruden

Gud og dydelskende

Karen Sørensdatte,

som

Højtideligholdte Deres Bryllupsfæst

i *Fændsteen* d. 2. Juny A^o 1794,

Fremsat af den som Ønsker,

at dette ædle Brude-Par

altid maa

Rigelig Nyde Siæls

og Legems Velsignelse«.

Gratulationens egentlige Indhold lyder saaledes:

»Tre Dage i vort Liv er overmaade vigtig,
Som stedse minder os vi vandre maa forsigtig:
Først er vor Fødselsdag et vigtigt Øieblik,
Naar vi fra Moders Liv udgiver første Nik.
Afmægtig fødes vi, Vi selv os ikke kiender,
Vi ubekymret er mod alt det, som os hender,
O var vi dog, om Skabermændene ei
Ved sin Almægtighed bevarede vor Vei. —
Dernæst vor Dødedag maa evig vigtig være,

Vaa endskiondt kort og aensfoldig,
saa dog hierlighed vsmment

GRATULATION

til det Guldskende Brude-Paar,
Brudgommen

Ærlige og Velagte

Erich Niel Sen,

og
Bruden

Gud- og Guldskende

Karen Sorens Datter,

som

hvil delig holdte deres Bryllup-fest
i Aendsten d. 24. Aug. 1799

Æ l l l l l
Fremst af den som Duster
at dette edle Brude-Paar
altid maa

Rigelig Nyde Siats
og Legems Velhiaghet

Titelsiden af Brudedigtet.

Og i vort heele Liv Forsigtighed os lære;
 Det er den Dag, som skal bestemme Ve og Vel
 I Evighedens Tiid for hver fornuftig Siel. —
 Mon Egteskabets Dag ei ogsaa vigtig bliver
 For hver en føelsom Siel, naar vi vort Hierte giver
 Hen til en Ægte-Ven at deele Livet med,
 En Pagt, som ei er kort, men staaer i Evighed.
 O er der nogen Tid, vi maa forsigtig være
 Som vi dog altid skal, men aldrig, aldrig meere,
 End just paa denne Dag, da Hiertet deles med
 Et andet Menneske til Livets sidste Fied. —
 O, Elskte Brude-Par! som her i Dag foreenes,
 Gid I fra Himlens Gud maa evig Kraft forleenes
 Til at betænke vel den store vigtig Stund,
 Da I om Troskab gav hverandre Haand og Mund. —
 Du Brudgom, gode Ven, glem ei i Dag din Lykke,
 Tak Himlens Gud for et saa herligt Stykke,
 Som hand har givet dig, her kand du klarlig see
 Et tydeligt Beviis paa Guds Velsignelse.
 Ak Ven! Du udi sær kand dig lyklig skatte,
 Fordi at Himlens Gud, ved Siden af dig satte
 Saa ædelttænkende og dydigt Menneske,
 Som du i denne Dag af Gud annammede. —
 De Pligter store er, som du nu hende skyldte,
 O, gjør dog ald din Flid for dennem at opfylde,
 Elsk hende som dig selv, værg hende som en Mand,
 Vær da forsikret paa en salig Egte-Stand. —
 O Brud, jeg beder dig, skøn ogsaa paa din Lykke,
 Her seer du Frugten af dit dydigt Hiertesmykke,
 Her seer du Himlens Gunst, hvor Gud belønner dem,
 Som vandrer redelig for ham og Mennesken.
 Her seer du, hvor Gud kand troe Tienere belønne,
 Naar de med Tak vil hans og Venners Gunst paaskønne,
 O! glem da aldrig Gud! glem ikke heller dem,

Som dig til Lykkens Maal saavel har hjulpet frem.
 Glem ei de gamle Folk i deres gamle Dage,
 Og allerhelst, naar de af Alder bliver svage,
 Hielp dem da begge toe som Datter og som Søn,
 Og I skal vist af Gud bekomme Eders Løn.
 Lad Fred og Eenighed iblandt hverandre kiendes,
 Vær da forsikret paa, at alle Ting skal hendes
 Til Eders sande Gavn i Tiid og Evighed
 Kand I da ønske meer end den Lyksaligheed.
 O naadefulde Gud! og hiertefromme Fader
 Du aldrig, aldrig vil da disse to forlade,
 Du stedse hielper dem i Velstand og i Nød,
 Men udi sær til sidst: giv dem en salig Død.
 O Herre hør og hielp! O Herre lad det lykkes,
 Men overalt det skee som du, o Gud, selv tykkes,
 Saa æres du o Gud! saa fremmes deres Gavn,
 Bønhør da dem og os i Jesu søde Navn.«

Erich Nielsen og Karen Sørensdatter havde i deres Ægteskab en Søn, Rasmus Erichsen, født 1795. Han blev senere Gaardmand i Saksild og gift 29. Marts 1822 med Ane Pedersdatter (Datter af Peder Jensen, Nedgeard i Fensten, han døde 1793). Karen døde imidlertid 1815, og Erich Nielsen giftede sig 2. Gang med Maren Rasmusdatter, født i Fensten 1784 og var Datter af Lille Rasmus.

I dette andet Ægteskab havde Erich Nielsen en Søn, Niels Erichsen, der blev født 12. Januar 1821, og som blev baaret til Daaben af Maren Nielsdatter fra Smederup. De fik endnu 4 Børn, men de døde alle meget tidlig: Karen Erichsdatter født 1823, død 1830, Mette f. 1824 død samme Aar, atter en Mette født 1825 død 1833, Rasmus født 1828 død samme Aar. Det maa

have været svært for Forældrene at se deres Børn dø, det ene efter det andet.

I Folketællingsaaret 1801 anføres paa Listen for Fensten By Erich Nielsen 25 Aar og hans Hustru Karen Sørensdatte 33 Aar, en Søn Rasmus 7 Aar, desuden Mandens Broder Niels Rasmussen 14 Aar og Søster Birgitte 18 Aar, samt Husbondens Mor Mette Erichsdatter 51 Aar. Som man ser en hel Familiesamling, der vel alle har gaaet til Haande i den store Gaard.

I den næste Folketælling i 1834 ser det anderledes tomt ud i Gaarden. Erich Nielsen er nu en halvgammel Mand paa 58 Aar, er stadig Fæster, hans anden Hustru, Maren Rasmusdatte, er 50 Aar og deres eneste Barn, Sønnen Niels Erichsen, er 14 Aar og bor hjemme hos dem.

Mens Erich Nielsen var Fæster af Fensten Hovgaard maa den være blevet ommatrikuleret. Fra 1. Jan. 1814 har den faaet Matrikelnummeret 10 og Hartkornet omtrent halveret, 5 Td. 6 Skpr. 0 Fdk. og $\frac{1}{4}$ Alb., og saaledes opføres den ogsaa i Matrikelaaret 1844.

Det kan sikkert have Interesse her at opføre Fensten Bymænd efter Matrikel-Journalen 1817. — Tallene angiver Gaardenes Numre, og desuden ser man, hvem der har flyttet Gaardene ud af det gamle Bysamfund.

1. Skolelærerembedet: Juul Rasmussen.
2. Niels Jensen d. Yngre (flyttet ud paa Hedemarken).
3. Peder Jensen Overgaard, rettet til Søren Pedersen.
4. Jens Pedersen.
5. Peder Rasmussen, rettet til Jørgen Poulsen.
6. Peder Jensen Spillemand.
7. Søren Rasmussen.
8. Peder Jensen Nedergaard.
9. Peder Hansen.
10. Erich Nielsen (Hovgaard).

11. Niels Jensen d. Ældre.
  12. Niels Sørensen.
  13. Jens Pedersen.
  14. Niels Madsen.
  15. Jens Jensen.
  16. Marius Jensen.
  17. Søren Andersens Enke.
  18. Rasmus Thomsen.
  19. Poul Hansen.
  20. Niels Nielsen.
  21. Jakob Sørensen.
  22. Mads Hansen.
- } Malskjær.
- } I Hedemarken.

Udskiftningen i Fensten fandt Sted 1801, og det var 8 Gaarde, der flyttedes ud: 5 til Hedemarken og 3 til Malskjær.

Erich Nielsen har oplevet ikke saa lidt i sin lange Levetid paa Fensten Hougaard. Det var en revolutionerende Tid baade i Danmark og ude i den store Verden. Krige og Fattigdom har han oplevet, men selv klarede han Statsbankerotten i 1813 og Tiden derefter nogenlunde.

Om han har levet med i Bondestandens store Frigørelsesarbejde, ved man intet om; men da han nævnes som Medlem af Niels Blichers »Randlevske Districts-Selskab for gavnlig Virksomhed«, maa man antage, at han har været optaget af Tidens nye Idéer og Fremskridt. Blicher nævner forøvrigt Erich Nielsen som Sognefoged i Fensten, hvilket ogsaa kunde tyde noget paa, at han blandt sine Standsfæller var en baade agtet, anset og dygtig Mand.

Udskiftningen i Fensten 1801 betød et Brud i det gamle Byfællesskab, men det betød ogsaa Fremskridt og mere Selvstændighed blandt Bønderne, og det har

Maren Rasmusdatter

sikkert tiltalt Storbonden paa Fensten Hougaard, der stadig var Fæstebonde, saalænge baade han og hans Søn levede.

Den 28. Juni 1842 døde Erich Nielsen, 66 Aar gl. Noget egentligt Skifte efter hans Død fandt ikke Sted, da der kun var Sønnen, Niels Eriksen. der var levende af hans Børn i andet Ægteskab. Sønnen Rasmus af første Ægteskab, der, som før nævnt, var Gaardmand i Saksild, døde samme Aar som Faderen — altsaa 1842.

I Skiftet meddeles kun, at Sønnen Niels Erichsen, født 12. Januar 1821, skal arve Faderen helt og holdent, alt

skal tilhøre ham efter at Gælden og Begravelsesomkostningerne er fradragne.

Sønnen Rasmus i Saksild har vel faaet, hvad han skulde have; thi han har skrevet Afkald paa yderligere Arv, dateret 11. August 1822.

Endnu nogle Aar fortsatte Enken Maren Rasmusdatter Driften af Fensten Hougaard, men den 16. Decbr. 1851 faar Sønnen overdraget Fæstet af Gaarden.

Niels Eriksen,

født 12. Januar 1821 — død 1855.

I Fæstebrevet står der bl. a., at Niels Eriksens Mor hidtil har haft Gaarden i Fæste, men afstaar den nu til Sønnen, og »hvilken Gaard Nr. 10 paa 5 Td. 6 Skp. 0 Fj.dk. $\frac{1}{4}$ Alb. bemeldte Niels Eriksen i sin Livstid maa nyde og bruge og i Fæste beholde paa følgende Vilkaar: Svarer til Stamhusets Besidder 3 Td. Rug, 7 Td. Byg, 3 Td. Havre, 1 Td. Ærter og i Penge 4 Rdl. i Sølv. Desuden skal han hvert Aar i Juli Maaned levere uden Betaling 4 Lispund Sommersmør af forsvarlig Godhed.

I Stedet for Hoveri in Natura svarer han aarlig i Hoveripenge 25 Rdl. i Overensstemmelse om Naturalhoveriets Afskaffelse af 25. Jan. 1847. Han skal forrette ligesom de øvrige Gaardfæstere i Byen aarlig efter Tilsigelse 2 Jagtdage. Det er en Selvfølge, han svarer alle Tiender, og at han skal holde alle Gaardens Bygninger, Besætning, Inventarium i forsvarlig Stand.

Det forbydes Fæsteren udtrykkeligt al Jagt og Fiskeri, ej heller hugge og rydde Træer og Buske, som maatte findes i Have og paa Mark. Indfæstningen betales med 600 Rdl.

Rathlousdal, 16. December 1851.

Enke v. Holstein-Rathlou,   Viggo v. Holstein-Rathlou,
f. v. Leitner,   Ridder af Danebrog.
som Laugværge Peder Fj. Abell,
Lundhof.

Nogle Aar før Niels Eriksen fik overdraget Fæstet paa Fensten Hovgaard, giftede han sig, den 2. Februar 1847, med Maren Jensdatter, født 1821 i Fensten. Hun var Datter af Jens Jensen og Birthe og Søster til den energiske, meget dygtige og fremragende Landmand Peder Jensen, der var gift med Cæcilie Rasmusdatter fra Boulstrup. Denne skal have været smuk og overmaade dygtig som Husmoder, men noget hastig af sig, saa det af og til kunde knibe med Enigheden mellem den gamle Birthe og Svigerdatteren. Lærer Erik Jensen, København, har i et lille Hefte skrevet meget smukt om Slægtens Liv i et Hundredaar fra 1855 til 1955. Heri fortæller han bl. a., at Oldemor (Gl. Birthe) i længere Perioder flyttede ned til Hovgaard, naar ikke hun og Svigerdatteren Cæcilie kunde enes. Gl. Birthe var født 1799 og døde 1887. — Erik Jensen skriver om sin Bedstemor, Maren Jensdatter, at hun holdt meget af at fortælle om sin Barndom. »Hun og Niels Eriksen fra Hovgaard gik som Børn Ture sammen omkring i Byen, altid bagom Gaardene for ikke at blive set, og det var en stiltiende Overenskomst, at de skulde giftes, naar de blev store, men noget egentligt Løfte gav de ikke hinanden, før de stod paa Kirkegulvet, men da var Haandtrykket ogsaa saa varmt, at de aldrig senere glemte det.

Bedstemoder fik altid Taarer i sine gamle Øjne, naar hun talte om denne Barndomsforelskelse, der altsaa endte med, at de blev gift og flyttede ind paa Hovgaard.«

Der kom ingen Børn i Ægteskabet. Folketællingen 1850 nævner kun Niels Eriksen, 30 Aar; Maren Jensdatter, hans Kone 29 Aar, og Mandens Mor, Maren Rasmusdatter, 66 Aar. Hun var Aftægtskone.

Det blev heller ikke noget langt Ægteskab, kun et Samliv paa 7 lykkelige Aar, men saa døde Niels Eriksen af Tyfus i 1855. Hvor maa det have været en ubeskrivelig Sorg for Maren at miste sin Ungdomselskede!

For den unge Enke og hendes gamle Svigermoder saa det vanskeligt ud med den store Gaard. Der maatte snarest ske en Forandring.

Maren og Erik Jensen ca. 1880

»Du kunde da ogsaa gerne gifte dig igen,« sagde hendes Mor, »du er da ikke for gammel til det, Maren!«

Og saa skete det, vel egentlig tidligere, end hun selv ønskede det. Hun giftede sig den 19. Juni 1855 med sin afdøde Mands Fætter, Erik Jensen fra Smederup. I det omtalte lille Hefte »Vor Slægt« skriver Dattersønnen: »Dette Ægteskab var aabenbart lidt af et Fornuftparti. Bedstemor har da fortalt mig, at mens hun var gift med Niels Eriksen, var det altid ham, der havde Styret, men da hun skulde giftes anden Gang, bestemte hun, at nu vilde hun ogsaa have noget at sige, og hun holdt Ord. Min Bedstefar var mild og venlig af Natur og rettede sig gerne efter hende. Alle Mennesker var enige om, at han var et godt og elskeligt Menneske, mens Maren godt kunde være lidt skrap. Men de levede efter mit Skøn meget lykkeligt sammen, og Mor omtalte altid sit Hjem som et lykkeligt og harmonisk Hjem.«

Erik Jensen,

f. 1. December 1820, død 12. Marts 1896.

Forældrene var Jens Sejersen og Maren Nielsdatter, der var Gaardmandsfolk i Smederup.

Ganske vist havde Maren Fæstebrev paa Fensten Hovgaard, men da hun giftede sig anden Gang, skulde Fæstet overgaa til hendes Mand. Det hedder i Fæstebrevet, der er udstedt 16. Oktober 1855 af Julie v. Leitner og Viggo v. Holstein-Rathlou til Rathlousdal, at han for at fæste Gaarden Nr. 10 skal betale 900 Rdl. i Indfæstningspenge, 25 Rdl. aarlig i Hoveriafløsning, Landgilde 5 Rdl. betales hver Mortensdag. Ligeledes skal han levere samme Dag 4 Td. Rug, 8 Td. Byg, 4 Td. Havre paa Gersdorffslund, hvorimod Smaaredsel, et Lispund Midsommersmør,

2 Gjæs skal leveres paa Rathlousdal. Fæsteren skal vedligeholde og forbedre Ejendommen, holde Bygningernes Vægge og Skorstene kalkede og Træværket malet, samt Tilsigelse til 2 Jagtdage.

Gaardens Have skal holdes i Orden, indhegnet, dyrkes Køkkenurter og Frugtavl, holde samme fri for Ukrudt, sørge for, at Træer og Buskvækster holdes i Groning, samt planter aarlig, saalænge der er Plads, det Antal Frugt, Piletræer og Humleplanter, som Loven bestemmer. Gaardens Jord skal dyrkes forsvarlig, holde Agerjorden inddelte i lige stor Sædeskifter, et Skifte behandles med ren Brak, som da ryddes for Sten og Rødder, udgrøftes, og Resten benyttes til Græsning.

Undlader Fæsteren at holde dette Fæstebrevs forskellige Poster og de ham paaliggende Forpligtelser, er Stamhusbesidderen berettiget til at lade det forsømte udføre paa Gaardbrugerens Regning.

I Marens og Erik Jensens Ægteskab fødtes to Børn:

- 1) Maren Eriksdatter, hjemmedøbt 9. August 1857,
- 2) Birthe Kirstine Eriksdatter, født 1. Marts 1860.

Det er disse to Søstre, der fortsætter Slægten, for Marens Vedkommende i Fensten Hovgaard og for Birthe Kirstines i Gylling Skov og Strandgaarden. — Men forinden disse to Børns videre Omtale vil jeg gerne — med Overlærer Erik Jensens Tilladelse — nedskrive, hvad han selv saa kønt skriver i »Vor Slægt« om Bedsteforældrenes aandelige Indstilling:

»Det var ved den Tid (altsaa i Tresserne og Halvfjerdserne), den grundtvigske Bevægelse gik sin Sejrs- gang ud over Landet, og mine Bedsteforældre tog med Liv og Sjæl Del i den. De deltog i Møder og sang de grundtvigske Sange og Salmer i Hjemmene. Og i Gylling samledes man om den unge Otto Møllers Forkyn-

delse. Folk kom langvejs fra for at deltage i Gudstjenesten i Gylling Kirke. Efter Gudstjenesten tog de fremmede gerne ind paa Hovgaard og spiste til Middag der, inden de drog hjem. Der var saa at sige aabent Hus hver Søndag. Jeg spurgte engang Bedstemor efter, hvorledes det kunde være muligt at skaffe Mad til saa mange Mennesker. Hun sagde, at en Gryde Grød kunde de jo altid koge, og Hvidkaal og Flæsk havde de da altid i Huset. Folk stillede ikke saa store Fordringer dengang.

Grundtvigianerne der paa Egnen havde ogsaa deres egen Friskole; den laa i Gylling, og der fik Mor og Moster deres Undervisning hos Lærer Frandsen. Han fortalte Bibelhistorie og islandske Sagaer og læste op af Grundtvigs Oversættelse af Sakso, og saa sang de Grundtvigs Sange og Salmer. Ordene og Aanden i Digtene lærte de at holde af, saa at det fik Betydning for dem Livet igennem.

Hverken Mor eller Moster kom ud at tjene hos fremmede; der var nok af Arbejde hjemme paa Gaarden, og det var ikke Smaating, der krævedes af Kvinderne. En saadan Gaard var selvforsynende med alt, hvad man behøvede: Mad; Drikke, Sengetøj, Uld og Linned, og Bedstemor gik omkring om Aftenen med et hjemmelavet Lys og saa efter, om alt var i Orden. Arbejdsdagen var fra 4—5 om Morgenen til 10 om Aftenen. Det var ikke Smaating, en ung Pige skulde vide Besked om. Uddannelsen sluttede med et Højskoleophold. Mor kom paa Testrup Højskole, hvor Jens Nørregaard og Baagø var de førende Kræfter, begge (maaske navnlig Nørregaard) myndige Herrer, der ledede Højskolen i den grundtvigske Retning. Mor talte altid om sit Højskoleophold med megen Glæde og Begejstring. Baade Nørregaard og Baagø saa vi ofte i Gylling Kirke i min Barndom. —

Moster kom senere paa Vallekilde Højskole hos Trier. Ogsaa for hende havde dette Ophold stor Betydning.

Den 31. Oktbr. 1882 blev Far og Mor gift i Gylling Kirke, og Brylluppet fejredes i Fensten Hovgaard. Om Aftenen blev der danset i den store Stue, Jakob Mogensen spillede paa sin Violin, og efter Mors Beretning var der rigtig Fest.

De flyttede straks ind i deres Hjem i Gylling, et lille Bindingsværkshus med et Stykke Jord til. Far havde købt det af Jakob Mogensen. Her tilbragte de de første 2 Aar. Mor blev nu Husmandskone og passede Koen, mens Far gik paa Arbejde. I Grunden var de meget forskellige. Mor kom fra den store Fæstegaard, hvor der altid havde været nok af alt, og det grundtvigske Livssyn, den kristne Tro førte hun med sig som aandelig Arv fra sit Barn-

*Familien J. Jensen fra Soby Strandgaard ca. 1900
Kristen, Erik, Marie
Birtha K. Jensen, Viggo, J. Jensen,
Johanne, Maren, Sigurd, Holger, Jens-Johan*

domshjem, og det prægede hende Livet igennem. Far kom fra et Smaakaarshjem og var opdraget til den yderste Nøjsomhed. Hans Trang var ved Flid og Sparsommelighed at kæmpe sig frem til en solid Basis for Hjemmet. Far hed Jens Jensen og Mor Birthe Kristine Eriksen.«

Birthe fødte sin Mand 10 Børn. Den ældste af dem er:

A. pens. Lærer *Erik Jensen*, født i Gylling Nytaarsaften 1883.

Foruden sin Lærervirksomhed har han ogsaa været og er stadig en flittig Kunstmaler. Adskillige smukke Billeder har han malet fra sin Barndomsegn, og de vidner alle om en følsom Kunstner, der har Sans for Naturens Poesi, for Lys og Skygge, og som den, der gengiver Virkeligheden saa levende som muligt; maaske især Billederne fra Hjemegnen. Gift 1. Juli 1914 med Martha Marie, født Knudsen, født 14. Juli 1889. Hun er forøvrigt Søster til vor store Landsmand i U.S.A., den berømte William Knudsen, der var Præsident for Verdens største Industriforetagende, General Motors med sine ikke mindre end 230.000 Arbejdere, og som paatog sig at fremskaffe Hovedparten af al Krigsmateriellet i den første Verdenskrig. — De bor i København, Kongedybs Allé 12. Der er 4 Børn i Ægteskabet:

1. *Birthe Augusta J.*, f. 15. Maj 1915, ugift, Musiklærerinde ved Zahles Seminarium og bor i Kongedybs Allé 12.

2. *Jens Holger J.*, f. 19. Oktober 1916. Driftsingeniør ved Aarhus Flydedok og Skibsværft. Gift d. 15. Septbr. 1947 med *Inger*, f. Søe Nielsen. 1 Barn: a. *Carl*, f. 23. Septbr. 1951. Bor Arendalsvej 27, Aarhus.

3. *Knud Asger J.*, f. 15. Februar 1921, Arkitekt, uddannet paa Kunstakademiet. Gift 24. Septbr. 1954 med

Eli Birkbøll. 2 Børn: a. *Jens*, født 8. Juli 1955, b. *Hans*, født 8. Septbr. 1956. Bor Kongedybs Allé 12.

4. *Elna Margrethe*, født 3. Febr. 1923, gift 8. Juni 1946 med *Helge Wessberg*, f. 28. Marts 1920, Afdelingsleder ved de »Samvirkende jyske Mejeriforeninger« i Aarhus. Bor Aabyhøjvej 19, Aarhus. 3 Børn: a. *Erik Axel W.*, f. 17. April 1947, b. *Karin Marie*, f. 22. April 1949, c. *Jacob Helge*, f. 15. Novbr. 1950.

B. *Christen Jensen*, født i Gylling 13. Oktober 1885, gift med *Marie Kristine Eriksen*, Balle, født 31. Maj 1892. 3 Børn i Ægteskabet.

1. *Hakon Jensen*, født 10. Dec. 1912, ugift.

2. *Dagny Jensen*, f. 21. April 1924, gift med *Henry Bjerregaard*, Søby (nu Gylling). 2 Børn:

a. *Lis Bjerregaard*, f. 18. Maj 1945.

b. *Aase Bjerregaard*. f. 26. Juli 1947.

3. *Jens Jensen*, Søby, f. 25. Januar 1927, gift med *Gerda Ilsøe Jensen*, Halling. 4 Børn:

a. *Inge Ilsøe Jensen*, f. 8. Maj 1950.

b. *Bjarne Ilsøe Jensen*, f. 24. Maj 1952.

c. *Rose Ilsøe Jensen*, f. 14. Juli 1954.

d. *Carsten Ilsøe Jensen*, f. 22. August 1956.

C. *Jens Johan Jensen*, født 4. Februar 1887 i Gyllingskov. Død ugift 1911.

D. *Viggo Jensen*, født 30. Marts 1889 i Gylling Skov. Gift med *Agnes f. Laursen*, født 15. August 1881 paa Odder Mark. (Forældre: Rasmus Laursen og Hustru Ane Elisabeth, født Olesen, Ulvskovgaard ved Odder). I Ægteskabet 2 Børn:

1. *Asta Jensen*, f. 13. Oktbr. 1917, gift med *Eskild*

Boier, f. 9. Marts 1914. 4 Børn, fødte i Aardestrup ved Aalborg:

- a. Elin Boier, f. 20. Maj 1945.
- b. Karin Boier, f. 16. Maj 1946.
- c. Jørgen Boier, f. 30. Maj 1950.
- d. Thorkild Boier, f. 28. Aug. 1954.

Bor paa Baunegaard, Ravnholt pr. Tranbjerg.

2. *Karl Holger Jensen*, født 22. Juni 1923. Gift med Inger, f. Enggaard, født 16. Maj 1928 paa Stilling Højgaard. I Ægteskabet 2 Børn:

- a. Kaj Jensen. født 16. Marts 1950.
- b. Viggo Jensen, født 28. Nov. 1953.

Bor paa »Trøjborggaard«, Ravnholt pr. Tranbjerg.

E. Marie f. Jensen. født 25. Decbr. 1891, gift med Møbelsnedkermester Jacob Nielsen, Odder, født 3. Nov. 1885, viet i Gylling Kirke 11. Okt. 1913. I Ægteskabet 4 Børn:

1. Kirsti Kathrine Kragh Nielsen, født 30. Aug. 1914. Gift med Gdr. Niels Andersen, født 27. Septbr. 1908, »Smedegaard«, Gylling, viet i Odder Kirke 17. Marts 1935. I Ægteskabet 4 Børn:

- a. Birgit Andersen, født 12. Juni 1939.
- b. Kai Andersen, født 10. Januar 1943.
- c. Ragnhild Andersen, født 1. Maj 1945.
- d. Lise Andersen, født 25. Maj 1950.

2. Gerda Kragh Nielsen, født i Odder 27. Juni 1921, gift med Gdr. Ebbe Piltoft Nielsen, Kærsgaard, født 4. Oktober 1918, viet i Odder Kirke den 15. Marts 1942. 4 Børn i Ægteskabet:

- a. Anni Piltoft Nielsen, født 13. Maj 1944.
- b. Tove Piltoft Nielsen, f. 16. Juni 1946.

c. Hans Jacob Piltoft Nielsen, f. 7. Dec. 1950.

d. Ulla Piltoft Nielsen, f. 31. Sept. 1953.

3. Johannes Kragh Nielsen, født i Odder 24. Decbr. 1926. Gift 24. Aug. 1957 med Vivi Rasmussen, født i Aarhus 14. Nov. 1930.

4. Hans Kragh Nielsen, født 16. Jan. 1929. Ugift.

F. Holger Jensen, født 8. Decbr. 1893.

G. Maren Jensen, født 2. August 1895, gift 2. Juli 1920 med Kristian Madsen, født 25. Maj 1893, død 25. Oktbr. 1929. I Ægteskabet 2 Børn:

1. Inger Kirstine Madsen, født 16. Juli 1924.

2. Flemming Schack Madsen, født 28. Okt. 1928.

Maren Jensen gifter sig anden Gang med Niels C. Jensen den 30. Juni 1934. 2 Børn i andet Ægteskab:

3. Jens Jørgen Jensen, født 13. Marts 1935.

4. Henning Kristian Jensen, født 17. Maj 1937.

H. Sigurd Jensen, født 12. Novbr. 1897.

I. Johanne f. Jensen. født 14. April 1900, gift med Anders Sørensen, f. 26. Jan. 1902. I Ægteskabet 2 Børn:

1. Jens Erik Strandgaard Sørensen, f. 21. April 1931.

2. Anna Grethe Strandg. Sørensen, f. 24. April 1935.

J. Eilif Jensen, født i Gylling Sogn 4. Septbr. 1903, gift med Else Marie Jensen, født i Lønne Sogn 26. Nov. 1899. Har siden 1931 ejet »Ladefogedgaard« i Spøttrup. 2 Børn i Ægteskabet:

1. Margit Kirstine, født 31. Maj 1936.

2. Ingrid, født 24. Marts 1946.

Familien paa Fensten Hovgaard.

Der var altsaa to Pigebørn, Maren og Birthe, i Erik Jensens og Marens Ægteskab, og af de to er der i det foregaaende skrevet om Birthe og hendes Efterkommere helt op til Nutiden. Som der i disse Optegnelser er begyndt med Fensten Hovgaard, saa vil vi nu, som det sig hør og bør, slutte med en Omtale af den yngre Familie paa den gamle Adelsgaard.

Det blev Birthes Søster, Maren, født 9. August 1857, der fortsatte Slægten paa Fensten Hovgaard.

Vi har hørt, at de to Søstre blev opdraget i Tidens stærke aandelige Røre, der her paa Egnen udgik fra Otto Møller i Gylling og fra Testrup Højskole. Forældrene var levende med i dette kraftige Aandsliv, og Hjemmet paa Hovgaarden blev stærkt præget deraf. I Gylling Fri-skole, hos Lærer Frandsen, fik de to Søstre hele deres Barneskoleundervisning, og de glemte aldrig, hvad de der lærte af Sange, og hvad de der hørte om Bibelhistoriens, Fædrelandets og Sagaernes store Skikkelser.

Begge Søstrene kom paa Højskole, Birthe paa Testrup, men Maren kom baade paa Vallekilde og Askov. Triers bibelhistoriske og Schrøders mythologiske Foredrag blev en Oplevelse for hende. Der findes et Par Breve paa

Hovgaard, et fra gamle Maren til Datteren Maren, mens hun var paa Vallekilde, og et andet til den gamle Mor fra Maren, da hun var Elev paa Askov Højskole. Desværre kan Brevene ikke tidsfæstes, eftersom de ikke har noget Aarstal; men begge Brevene synes at tyde paa, at de stammer fra først i Firserne.

Gamle Marens Brev til Datteren paa Vallekilde Højskole fortæller om en gammel Kvinde, der er ved at blive træt; hun takker Datteren for hendes gode Tilbud om at komme hjem: »— du kan tro, her er mange Ting, der føler Savnet af dine Hænders Gierning, og vi føler ogsaa Længsel efter at raadføre os med dig og dele din Kierlighed med os —, men saavidt Gud ikke lader andre Hindringer indtræffe, saa ønsker vi gerne at holde ud de to Maaneder til.«

Den unge Maren har nok i et Brev bl. a. klaget over sine daarlige Øjne, og herpaa svarer saa den omsorgsfulde Mor i sit Brev saaledes: »— det er kjedeligt med dine Øjne, jeg vilde saa nødig, du skulde bruge Brillen, saalænge det kan undgaaes, ellers maa du helst selv købe nogle, for mine bliver du vist ikke glad ved. Jeg vil gjerne du skulde vaske dine Øjne med fransk Brændevin, det kan du faa paa et Apotek, det styrker Øjnene og gjør dem klare.«

I Brevet meddeler hun ellers om Sygdom og Død i Egnen og om Arbejdet hjemme paa Gaarden; men indimellem udtaler hun sig om sine ringe Evner til at skrive Breve og føjer saa til: »— nu nok derom, lad os hellere takke Gud og lukke vore Øjne og Øren godt op for al Hans Naade og Kierlighed, han meddeler dem, som tror paa Ham; vort indre Liv kan vi slet ikke blive færdig med at fortælle om, for det er jo i stadig Bølgegang.«

I dette sidste har vi nok gamle Maren, som hun var;

hun levede sit Liv i en enfoldig, men stærk levende Tro paa Guds Naade og Kærlighed mod Menneskene. —

Da den unge Maren er paa Askov Højskole, skriver hun naturligtvis ogsaa Breve til Hjemmet. Et af dem, eller rettere kun et halvt, er blevet bevaret, og heri fortæller hun levende om Schrøders mytologiske Foredrag, særlig er hun grebet af hans Tale om Balder, da alt maatte græde for ham. Det er blevet et helt Referat i Brevet, saa Forældrene ogsaa kan faa et lille Indtryk af, hvad hun er optaget af.

Hun vil have sin Mor ned paa Askov i nogle Dage, helst en Onsdag og Torsdag, for saa bliver der fortalt Bibelhistorie. Man mærker ret, at Maren under sin Mor at opleve nogle Dage i den Aandsverden, hun til daglig lever i.

Formodentlig i et tidligere Brev har Maren omtalt sin Deltagelse i Gymnastik paa Skolen, men Moderen har vist i et Svarbrev udtalt sig advarende derimod, for Maren skriver tilbage: »Kjære Moder, jeg tror rigtignok, jeg har godt af Gymnastik, og jeg er ogsaa med, naar jeg kan faa Tid, men Tiden løber saa hurtigt, der er næsten ingen Tid, naar jeg er med til al Ting.«

Maren tænker vel paa de hjemlige Kødgryder, da hun i sit Brev ofrer en hel Side paa Højskolemaden. — »Vi faar kun at spise tre Gange om Dagen, saa vi kan blive godt sultne; men vi faar da Kage og Kaffe om Eftermiddagen, saa det hjælper da lidt til Aften. Men vi faar ikke Mellemmaderne saadan lavet til som hjemme, det hjælper, at vi er godt sultne, saa de gaar godt ned. Jeg spiser vist 4—5 Skiver om Eftermiddagen; der plejer at være et enkelt Stykke med Fedt og Kød, og det nappes vi om. Men vi lider ingen Nød. Vi faar en rigtig god Middagsmad, og synes vi ikke, vi faar nok, maa vi gerne tage et Stykke Brød med om Formiddagen (Morgen),

det er der saa mange, der gør, og jeg gør det ogsaa sommetider.«

Efter Pigernes Højskoleophold har de nok opholdt sig hjemme for at aflaste Forældrene i Hjemmets daglige Arbejde; det kunde nok ogsaa gøres behov, eftersom Alderen var ved at falde paa de gamle.

I 1882 blev Birthe gift og flyttede hjemmefra, hvorefter kun Maren blev hjemme hos Forældrene. Men ogsaa hun blev gift i 1887 med Mads Peder Jensen, der var født i Jeksen den 21. Febr. 1857.

Datteren Johanne meddeler om sin Far, at han sikkert maa være kommet tidligt ud at tjene som Barn; hun mener, at han har gaaet i Barndomsskole hos Lars Bjørnbak i Viby. Om denne Skolegang har paavirket ham synderligt, ved man ikke noget om, derimod var han i sine unge Aar to Gange paa Højskole, baade paa Testrup og Vallekilde; disse to Højskoleophold paa to af Tidens bedste Højskoler har uden Tvivl sat sit stærke Præg paa ham; han var alle Dage et levende Menneske, der fulgte med i Tidens aandelige Strømninger. Han var en rolig, stilfærdig Natur, der nøje gennemtænkte, hvad han hørte og saa. Der er blevet sagt om ham og Maren, at det var en Oplevelse at besøge dem i deres Hjem paa Hovgaarden, der blev ofte sunget og talt om aandelige Spørgsmaal. Otto Møller satte megen Pris paa Mads P. Jensen, med hvem han ikke saa sjælden førte Samtaler.

Egentlig havde Mads P. Jensen ikke tænkt sig at ville være Landmand; han lærte i alt Fald Tømmerhaandværket i Bjerager; men forøvrigt blev han aldrig Mester, han arbejdede lidt hist og her, hvor det kunde byde sig, dog vist mest hos Jens Jensen (Søby Strandgaard), der siden blev hans Svoger. Han maa sikkert ogsaa have arbejdet paa Fensten Hovgaard. Her stod i alt Fald hans og Maren Eriksdatters Bryllup den 15. Juli 1887.

I en halv Snæs Aar var de unge en Slags Gaardbestyrer paa Gaarden. De gamle følte vel Kræfterne svigte, og lidt efter lidt trak de sig tilbage baade fra Tilsyn og Arbejde. Det har jo nok været Mening, at de unge skulde have Gaarden, naar de gamle faldt fra. Den var imidlertid stadig Fæstegaard under Rathlousdal. Men i December 1895 indvilligede Stamhuset i at sælge Fensten Hovgaard til Gaardfæsteren Erik Jensen for en Købesum af 11.643 Kr. 40 Øre, samt en kapitaliseret Afgift paa 12.356 Kr. 60 Øre, altsaa ialt 24.000 Kr. Til December Termin 1896 skulde der udbetales 3.643 Kr. 40 Øre af Købesummen, Resten, 8000 Kr., skulde Køberen udstede til Stamhuset en Panteobligation med 1. Prioritet i Ejendommen med Avl, Afgrøde og Assurancesum, samt 1. Prioritet i Besætning og Inventarium og desuden betale i Rente 4 pCt. pro A. — Dette Arvefæsteskode er underskrevet paa Rathlousdal 5. December 1895 af E. v. Holstein-Rathlou og Erik Jensen.

Den 12. Marts 1896 døde imidlertid Erik Jensen, 76 Aar gammel, men hans Enke Maren Jensdatter sørgede for til December Termin at udrede de 3643 Kr. af Købesummen, saa hun kunde faa Skøde udstedt paa Gaarden, hvilket ogsaa skete 7. Januar 1897. — Samme Aar solgte hun saa Gaarden til sin Svigersøn, Mads P. Jensen, for 30.000 Kr., men deri var indbefattet Arvefæsteafgift, samt 6000 Kr. for Besætning, Avl og Afgrøde, saaledes at den faste Ejendomsværdi udgjorde 24.000, som Erik Jensen købte Gaarden for. Hvorledes denne Sum blev administreret, og paa hvilke Vilkaar gamle Maren skulde underholdes i Gaarden, kan der læses i det Skøde, hun udstedte til Svigersønnen den 14. Oktober 1897, og som er opbevaret paa Gaarden.

Fra ovennævnte Dato er Mads P. Jensen Ejer af den gamle Fensten Hovgaard, der i ca. 240 Aar havde været

Fæstegaard under Stamhuset Rathlousdal, og lige saa længe har Slægten beboet den.

I Mads P. Jensens og Marens Ægteskab fødtes 9 Børn, hvoraf 4 døde dels i en spæd Alder, dels i Ungdommens lyse Aar.

Familien M. P. Jensen ca. 1905

Marie, Erik, Kirsten

*Maren Jensen, Signe, Maren Jensdatter, Johanne, M. P. Jensen
Jens, Agnes*

1. *Kirsten Hovgaard Jensen*, født paa Fensten Hovgaard den 9. April 1888. Hun blev gift 1. Septbr. 1912 med Alfred Andersen, født i Gjerrild den 25. Maj 1884. Han kom til Hads Herred i 1901 som Andenkarl paa Fensten Hovgaard. Fem Dage efter deres Bryllup rejste de til Argentina, hvor de opholdt sig til 1923. Efter Hjemkomsten til Danmark overtog de Framlev Nygaard i August 1923, men solgte den i 1929 og købte Ny Kol-

strupgaard ved Nimtofte. Kirsten og Alfred Andersens fem første Børn er fødte i Argentina:

a. Erik A., f. 11. Sept. 1913, er ugift og har en Gaard »Kraitholm« ved Kolind i Forpagtning.

b. Eigil A., f. 15. Nov. 1916. Gift med Marie Jensen fra Levetoftte ved Haslev. Ejer »Stengaarden« ved Terslev pr. Haslev.

c. Alfredo A., f. 23. Maj 1918, gift med Sygeplejerske Karen Møller, Marselisborg Hospital. Har en Købmandsforretning i Aarhus.

d. Inger, f. 27. Nov. 1921, gift med Malermester Kristian Justesen, Solbjerg ved Aarhus.

e. Jens Peder, f. 31. Jan. 1923.

f. Svend, født i Danmark 23. Juni 1924.

Begge rejste til Californien, hvor de begge blev gift, Jens Peter med en dansk Pige, Svend med en amerikansk.

2. Erik Hovgaard Jensen, født 8. Februar 1890, død 8. April 1908.

3. *Marie Hovgaard Jensen*, født paa Fensten Hovgaard den 24. Marts 1892. Gift 31. Marts 1914 med Søren Rasmussen, født den 17. Januar 1890 i Randlev Nørskov. Er nu bosiddende paa Maarslet Møllegaard. I Ægteskabet 3 Børn:

a. *Erik H. R.*, født 1. Marts 1915, er Ungkarl og er hjemme hos sin Far og Mor paa Gaarden.

b. *Bertha H. R.*, født 8. Juni 1920, gift 27. Nov. 1947 med Vilhelm Bregnschold, Manufakturhandler i Tørring. 2 Børn:

Niels Christian B., født den 23. Aug. 1948.

Else Marie B.. født den 7. April 1951.

c. Agnes H. R., født den 17. Jan. 1924, gift den 8. Maj 1949 med Tage Thøgersen, ansat i Bennets Rejsebureau i København. 2 Børn:

Kirsten Hougaard Th., født 4. Juli 1950.

Eva Hougaard Th., født 4. Okt. 1955.

4. *Johanne Hougaard Nielsen f. Jensen*, født 21. Maj 1894. Om sig selv meddeler Johanne, at hun har arbejdet ved Husvæsenet, hjulpet til med Malkning og alt Markarbejde hjemme paa Gaarden, hvor der altid var to Piger. Hun har tjent hos Sognepræsten, Pastor Johnsen i Gosmer, og senere hos Forfatteren Anton Berntsen i Vejle. I Sommeren 1914 var hun paa Askov Højskole.

*

Johanne Nielsen siger saa lidt om sig selv og sin Virksomhed, men som den, der fik Fædrengaarden at bo og arbejde i, kan hun se tilbage over en lang Række af Slægtens Kvinder og Mænd, der i lyse og mørke Tider har sat sit Præg paa den gamle Gaard. Hun er et Led i den lange Kæde, men et Led, som Slægten maa være taknemmelig for; thi baade hun og hendes Mand har følt det som en kær Pligt at frede om Gaarden og værne om dens gamle Minder, som forhaabentlig vil leve videre i deres Børn langt ud i den taagede Fremtid.

Det er da ogsaa hende og hendes Mand, der har ønsket, at Fensten Hovgaards gamle Slægtshistorie skulde opredes og skrives, saa at den fremtidige Slægt og dens Sidegrene kan læse og forstaa, at nye Slægters Arbejde altid bygger paa de gamles.

Niels Nielsen, der blev Johanne Jensens Mand, er født paa Fensten Højgaard den 20. Januar 1889. Hans Forældre var Niels Peter Nielsen, født paa Sjælland, og Mariane Nielsen, der var født paa Gaarden som Datter af Christen Jensen og Ane Marie Jensen.

Niels Nielsen er den yngste af to Brødre. Efter Faderens Død kom han ud at tjene paa en Gaard i Malskjær, kun 11 Aar gammel.

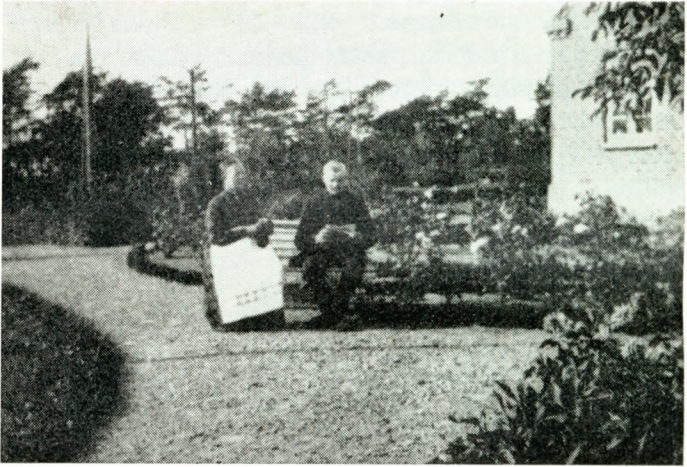
I Vinteren 1908—09 var han Elev paa Lyngby Højskole hos Forstander H. Rosendal. Efter sit Højskoleophold var han Soldat (Artilleriet) et Aar, hvorefter han kom hjem for at passe Gaarden for sin Mor, fordi Broderen var ude at tjene. I 1912—13 var Niels Nielsen paa Malling Landbrugsskole, men saa i 1914, da den første Verdenskrig udbrød, blev han straks indkaldt til Sikringsstyrken, og i de sidste 3 Aar var han Soldat det meste af Tiden. Da han var blevet Korporal, tjente han imidlertid rigtig godt og syntes helt godt om Soldaterlivet. Det var imidlertid Landbruget, der drog ham, og i 1917 købte han en noget forsømt Gaard, »Eskegaard« i Beder. Jorderne var ikke særlig gode, af en let Art, der ikke gav saa mange Fold. Samme Aar som Niels Nielsen købte denne Gaard, blev han den 19. Juni gift med Johanne Jensen fra Fensten Hovgaard. Det maa ikke have været tilfredsstillende for de to unge Mennesker, der kom fra Hads Herreds muldrige Jord i Fensten, og de havde vel begge en Følelse af, at Opholdet paa »Eskegaard« kun var af foreløbig Art. — Da der i 1920 kom en solid Køber, blev Gaarden solgt, og de unge flyttede midlertidigt hjem til Hovgaarden i Fensten. Det var Meningen, de vilde have købt en anden Ejendom; men Mads P. Jensen var efterhaanden blevet ældre og træt af at drive den store Gaard, og det blev saa bestemt, at Johanne og Niels Nielsen skulde blive paa Hovgaarden, som de næste Aar fik Skøde paa.

Mads P. Jensen og Maren byggede sig et Hus ved Siden af Gaarden, og hvori de flyttede den 9. Novbr. 1922. Her boede de til deres Død, der indtraf for M. P.

Jensens vedkommende den 21. April 1938 og for hans Hustrus den 5. Maj 1945.

Offentlige Hverv har ikke interesseret Niels Nielsen, men han var dog Formand for Gylling Mejeri i tre Aar og sad i Gosmer-Halling Sogneraad i en Periode.

I Ægteskabet er der 3 Børn:

*Maren og Mads P. Jensen i Haven ved deres Aftægtshus
i Begyndelsen af 30'erne*

a. Kaj Hovgaard Nielsen, født 1. Sept. 1919 i »Eskegaard« ved Beder. Som 16-aarig var han Elev paa Nordborg Efterskole paa Als. Han vilde studere, og i Efteraaret 1937 begyndte han et Kursus paa Aarhus Akademi, hvorfra han tog Studentereksamen 1941. Derefter kom han paa Aarhus Universitet, hvor han tog den 1. Del af sin juridiske Eksamen. Men paa Grund af Sygdom og Krigen fik han først sin Embedseksamen som cand.jur. 1950 fra Københavns Universitet. Var Fuldmægtig i

flere Aar, indtil han 1. Juni 1956 selv købte sig Sagførerforretning i Tørring.

b. Peter Bernt Hovgaard Nielsen, født i Fensten Hovgaard 28. Maj 1921. Var ligesom Broderen paa Nordborg Efterskole i Vinteren 1938—39 og har siden hjulpet med ved Arbejdet hjemme paa Gaarden, saavidt hans Helbred har tilladt det.

c. Annalise Hovgaard Nielsen, født i Fensten Hovgaard 4. Juli 1925. Ogsaa hun, ligesom sine Brødre, har været paa Nordborg Efterskole (Sommeren 1941). Var Husassistent i flere Aar i forskellige Hjem baade paa Landet og i Byen og rejste til Norge et Aar for at lære noget i et norsk Hjem og se lidt af det skønne Land. I Efteraaret 1950 tog hun paa Seminarium i Aarhus og blev Børnehavelærerinde to Aar senere. Derefter søgte hun og fik en Stilling som Assistent ved en Børnehave i Gladsaxe Kommune ved København. Det skal ogsaa nævnes, at hun i Sommeren 1945 var paa Gerløv Gymnastikhøjskole.

5. Signe Hovgaard Jensen, f. 29. Februar 1896. Ligesom Søsteren Johanne faar man stærkt Indtryk af, at ogsaa hun lever stærkt med i sin Fødegaards gamle Minder. Til sin 50 Aars Fødselsdag har hun skrevet et Digt, der begynder saaledes:

*»Tankerne vil dvæle lidt ved Barndomshjemmet,
Barndomshjem i Solens Glans, i Mindet staar.
Tak, at Barndomshjemmet aldrig blev os fremmed,
end staar Hjemmet — næsten — som i Ungdoms Vaar.
Vi vil mindes Julens Fest med Træ og Sange,
Aften solens Skær bag Bankerne i Vest.
Barndoms — Ungdomsleg paa Hjemmets grønne Vange,
Leg i Skovens lyse Sommersal — ved Fest.*

*Mindes — mangen Hjemmets Fest i Sorg og Glæde,
mindes vore kære, som er gaaet bort.
Ser vi fremad, synes Tiden lang at være,
set tilbage synes Tiden alt for kort.»*

Da Signe var 9 Aar, husker hun, at Forældrene købte et gammelt taffelformet Klaver, hvorefter hun og hendes to Søstre begyndte at tage Musikundervisning hos Lærer Holst i Gylling; senere spillede de hos Frøken Snitker i Odder. Johanne var nok den, der var dygtigst til at spille, Signe sang mere og drev det ikke saa vidt i Musik, men hun lærte at holde af Sang og Musik.

Fra sit 14. til 18. Aar var hun ikke rigtig rask, hun led meget af »Blegsot«, kom paa Sygehuset i Odder, hvor hun blev saa rask, at hun uden at trættes kunde begynde at bestille noget. Hun kom i Huset paa en Gaard ved Vejle, og i Sommeren 1916 var hun paa Vallekilde Højskole. Hun var snart hjemme, snart ude, var ogsaa 1½ Aar i Norge, i Bergen hos en Familie, der om Sommeren tog hende med ud til deres Sommerhus paa en lille Ø i Bjørnefjorden. Fra Bergen rejste Signe hjem til Hovgaarden for at hjælpe sin Søster, der da var blevet Husmoder paa Gaarden. Her oplevede de alle den store Sorg, at den yngre Søster Agnes døde af Nyrebetændelse. Hun var kommet syg hjem fra sin Plads i Jelling Præstegaard den 31. Oktober, og den 9. November 1922 døde hun.

Signe har nok altid været med der, hvor der var Sang. I Bergen stod hun i Sangkor hos en meget dygtig Sanglærer, og herhjemme var hun en dygtig Deltager i baade Gylling og Gyllingskov Sangkor. Alt dette vidner om, at Sangen har siddet i Højsædet og fyldt Stuerne paa Fensten Hovgaard, og hvor Sangen lyder, der er der Renhed og Skønhed.

For Fuldstændigheds Skyld skal ogsaa nævnes, at hun har været Kokkepige paa Ask Højskole hos Christensen-Maarssøe; men efterhaanden blev hun træt af den megen Flakken omkring, hvorfor hun bestemte sig for at følge sin Lyst til at uddanne sig til Sygeplejerske. Hun lod sig indskrive som Elev paa Odder Sygehus, men trak sig tilbage og blev gift d. 30. Septbr. 1924.

Hun fandt sin Mand i Gyllingskov, Valdemar Simonsen, en i vore Dage kendt og dygtig Mand i Egnen. Han er Søn af Bodil Marie og Niels Peter Simonsen, yngste Søn af en Søskeneflok paa seks og født 15. September 1898. — Egentlig stod hans Lyst til at være Lærer. Han kom paa Gedved Seminarium September 1915, tog 1. Del af Lærereksamen med 1. Karakter, men fik saa »Spansk Syge« og Gigtfeber, og det tog Tid inden han blev rask og kom til Kræfter, saa han kunde begynde igen paa Seminariet. Kort Tid efter han havde begyndt at læse igen, blev han atter syg og maatte rejse hjem, men da han blev rask, blev Faderen syg, og nu kunde Valdemar Simonsen ikke nænne at forlade sin Far, som trængte til hans Hjælp. Af den Grund opgav han sit videre Lærerstudium, blev Landmand og overtog Gaarden i 1924, da han giftede sig med Signe Hovgaard Jensen.

Valdemar Simonsen har haft mange offentlige Tildelshverv: Sogneraadformand, Direktør for Gylling Sparekasse, Revisor i Gylling Mejeri, Formand for Landvæsensnævnet for Hads Herred, o.s.v. Selv om han ikke naaede at blive Lærer, blev han for sin Egn en anerkendt Mand, der har haft Betydning for mange. Om Valdemar Simonsen vilde have befundet sig vel inden for Nutidens snævre Lærerorganisationers Rammer er maaske et Spørgsmaal.

I Signe og Valdemar Simonsens Ægteskab er der 3 Børn:

- a. *Elisa* f. 2. Septbr. 1928.
- b. *Nanna* f. 4. Maj 1933.
- c. *Bent Ole* f. 3. August 1937.

Om Børnene fortæller Moderen:

»Elisa har været paa Strib Husholdningsskole i 3 Mdr. i Vinteren 1949. Paa Ryslinge Højskole i Vinteren 1951. Havde derefter forskellige Pladser, dels hos Lærer Thure i Gylling, dels paa Bjerregaard i Aale og dels hos et Herskab i Hellerup, hvorefter hun tog paa »Ankerhus« Husholdningsseminarium og blev derfra dimitteret som Husholdningslærerinde i April 1954 med 1. Karakter. Hun sled for sin Eksamen, fik Skolens Flidspræmie, som Eleverne ved hemmelig Afstemning selv skulde bestemme hvem den skulde tilfalde. Efter at have været Husholdningslærerinde i ca. 1½ Aar paa Vejstrup Ungdomsskole, blev hun ansat i Kalundborgkredsens Husholdningsforening og havde Kursus i mange forskellige Landsbyer i Holbæk Amt. Først boede hun i Svinninge, men er nu flyttet til Ubby, hvor hun foreløbig er bosat. Pigerne har gaaet i Odder private Realskole. Elisa i tre Aar, men b) *Nanna* i 4 Aar. Hun tog sin Mellemskoleeksamen, og skønt Skolebestyrer Petersen bad hende meget om at fortsætte, saa foretrak hun at slaa ind paa husligt Arbejde.

Med en Veninde rejste hun til Bornholm, til Buddegaard ved Neksø, hvor de hjalp til i Sommerferien, kom hjem igen men rejste atter sammen derover til 1. November, hvor *Nanna* fik Plads hos en Frugtmøstefabrikant Hjort, som var Nabo til Buddegaard. Hun var glad for at være paa Bornholm og for den bornholmske Ungdom. Foruden et Højskoleophold paa Frederiksborg

Højskole tog hun et 3 Maaneders Kursus paa Ankerhus, hvorefter hun havde flere Pladser hos forskellige Herskaber, dels i Aarhus, dels i Omegnen af København. Hos et Herskab i Virum passede hun Huset og et Spædbarn, mens Fruen havde Kontorarbejde. Senere blev hun en Vinter Kokkepige paa Vejlbj Landbrugsskole. Herfra rejste hun sammen med en Veninde til England, til Birmingham, hvor hun havde en ualmindelig god Plads hos en velhavende dansk Familie, og hvor hun fik Lejlighed til at se sig godt om i Landet.

Selv om Nanna kun var paa Vejlbj Landbrugsskole en Vinter, saa blev denne Vinter dog af afgørende Betydning for hende, idet hun her mødte sin Skæbne. Hun fandt sin Ven, Svend Nielsen, der var Bestyrer paa Gaarden. Svend Nielsen er fra Slagelseegnen og er nu Bestyrer paa en Gaard mellem Slagelse og Skelskør, og Nanna er nu avanceret saa højt op som til at være Husjomfru paa selveste Borreby ved Skelskør. De to haaber snart at finde deres eget Hjem. —

c) *Bent Ole* er og skal helst være Landmand, saa han kan tage Gaarden efter Forældrene. — Han har tjent paa en Gaard i Gylling i 1 Aar og et andet Aar i Vejstrup paa Fyn. Nu er han taget til Soldat, er hjemme, indtil han bliver indkaldt. Efter Soldatertjenesten staa Højskole og Landbrugsskole ham aaben. —

Fra ganske lille har han vist Anlæg og Lyst for Mekanik. Som større har han lavet mange nyttige og morsomme Ting, f. Eks. en trehjulet Cyklebil, som nu andre Drengene morer sig med at køre i. —

Videre fortæller Fru Signe Simonsen, at deres Gaard brændte i 1941 med alt deres Indbo. De havde lavt assureret, og nu stod de pludselig med tre Børn og havde næppe Tøjet til dem. —

Spørgsmaalet var nu at sælge eller bygge. De valgte det sidste. Det blev drøje Aar, men det blev en smuk og dejlig Gaard at virke i. Fru Simonsen hjalp godt til med Hjemmets Økonomi, hun tog imod Sommergæster i Ferietiden, men det blev dog i Længden for trættende, og saa begyndte hun at dyrke Asparges i Stedet, og fra da af er hendes 1 km Aspargesbede en særlig ekstra Hjælp til den daglige Økonomi. —

6—7. En *Pige* og en *Dreng*, der begge døde som helt spæde.

8. *Agnes Hovgaard Jensen* født 26. Januar 1902, død 9. November 1922.

9. *Jens Hovgaard Jensen* født 8. Juli 1903.

Har fra Barn været svagelig og lille af Vækst. Har derfor altid opholdt sig hjemme paa Hovgaard, hvor han har haft megen Lyst til at hjælpe med Pasning af Dyrene, et Arbejde han altid har været glad for. —

Da han blev voksen, lærte han Bogbinderi i Sløjds-kolen, et Arbejde han er flink til og beskæftiger sig meget med om Vinteren, naar han ikke kan arbejde i sin Have.

Efter Forældrenes Død bor han alene og har efterhaanden lært selv at lave Mad og passe sin Lejlighed.

Slutning.

Lige uden for Fensten Hovgaards Have i sydlig Retning, findes der en Lavning i Jordsmonnet og som synes at runde om Have og Gaard i østlig og nordlig Retning. Mon ikke det er den gamle Voldgrav, der engang har omgivet den Borg, som man i ældre Tid kaldte for »Lindegaard« i Fensten eller som man i 1372 kaldte for »Fendstien Lingaardt«? — Gamle Beretninger siger, at der i Haven eller Toften udenfor Hovgaarden findes Rester af en Kæmpehøj, hvorom der i gamle Dage fortælles mange Sagn; men en Ting er sikkert, at paa de ældre Matrikelskort ser man, at Gaarden har været omgivet af Grave. Kæmpehøjen har formodentlig været det gamle Lindegaards Voldsted. Dette siges at være sløjft omkring 1860.

Sandsynligvis har Lindegaard med tilhørende Jord- og Skovtilliggende hørt ind under Aarhusbispens Gods, indtil det ved Reformationen blev inddraget under Kronen.

Som det før er anført var Bøndernes Stilling under Krongodstiden en sørgelig Periode. Lensmændene paa det kongelige Slot, Aakær, hvorunder Størstedelen af Hads Herreds Bøndergods hørte, var haarde Herrer, der pinte og plagede Bønderne for Skatter og Leverancer til den kongelige Hofholdning og til Hær og Flaade. —

Overgangen fra Krongods og til Adelsgods i 1661 var ogsaa en streng Tid, men efterhaanden blev det lysere og lysere. De Gersdorffske Arvinger, Frederik Gersdorff, Admiral Rodsten og Kammerherre Gregorius Rathlou var gennemgaaende mere forstaaende for Bøndernes Kaar, selv om de ogsaa krævede streng Lydighed og meget Arbejde.

I Aaret 1749 indlemmede Chr. Rathlou Gersdorffslund med tilhørende Bøndergaard i Stamhuset Rathlousdal, som han oprettede, og Gaardene i Fensten har derefter svaret Fæste til Rathlousdal og Pligt til Hoveriarbejde paa Gersdorffslund. Lindegaarden har paa et eller andet Tidspunkt maattet afgive Jord til andre Brug, og den har da faaet sit Navn Fensten Hovgaard, men denne Navneforandring ligger uden Tvivl meget langt tilbage i Tiden. —

Thorv. Madsen.

Fensten Hovgaard.

*Där är min bygd, der levde mina fäder,
där bor den kärlek varav minnet kväder.
(Anders Österling).*

Det hævdes ofte, at den jyske Natur er mere højbaaren, mere storladen end den, man finder paa Øerne. Videre skulde den være mere afvekslende, mere mættet med Nuancer. Luften paastaas renere og klarere. Skyformationerne finder man dristigere og skarpere afgrænsede.

Om Beundrere af det jyske har Ret i deres Fremhæven af Jylland paa de øvrige Landsdeles Bekostning, kan formodentlig være tvivlsomt. Hvert Omraade, hvert

Land har sit Særpræg, sine Kvaliteter. Er Spanien smukkere end Danmark? Det kan være Genstand for en inderlig Diskussion. Et kan dog siges med Sikkerhed. De to Lande, deres Natur og Befolkning, er væsensforskellige. Man fængsles, ja undertiden tryllebindes af det fremmedartede, det, der afviger mest fra det, man omgaaes til daglig. Efter en Rejse til Egne, der i sin Fremtoning afviger betydeligt fra det danske, ser man med andre Øjne paa de hjemlige Foreteelser. Den danske Natur og dens Befolkning stilles i skarpere Relief, efter at man har oplevet helt andre Lande. Man ser bedre, hvor heldigt man egentlig er stillet ved tilfældigvis at være blevet sat i Verden her i vort lille havombruste Land. Man værdsætter mere det, der er dansk Særpræg.

Paa samme Vis kan man formodentlig bevæge sig i de lidt mindre Cirkler. I Forholdet til de Mennesker, man her til Lands mødte. Barnet og det ganske unge Menneske ser vist med en Smule Overbærenhed paa Forældrene og paa Bedsteforældrene. Det vurderer dem uden Erfaring, uden Sammenligningsgrundlag. Først naar det har foretaget Studier paa egen Haand i omliggende Sogne, blandt andre Mennesketyper, aner det, hvad der karakteriserer dem derhjemme. Det unge Menneske finder Forholdene i Hjemmet for snævre. Det vil . . . . ud, aah, saa langt, langt bort. En sund Tanke. Men med Alderen vender man om. Rent menneskeligt og geografisk.

Man drages mod den Egn, der kranser Forældrenes og Anernes Agre. Thi hvorhen man end farer, intet finder man, der kan fylde een med denne usigelige Følelse af at »komme hjem«. Hjemmet er udeleligt, og man har kun hjemme paa Fensten Hovgaarden. Fensten, en lille Landsby, hvis Navn ikke lyder viden om, omend

den har fostret en enkelt, der nok gjorde sig kendt over det meste af den saakaldte civiliserede Del af Verden, er beliggende i Hads Herred, der rent geografisk er Danmarks Centrum med ens Afstand til Landets Yderpunkter. Hads Herredet er landskabeligt set ikke typisk jydsk. Det storladne, det vide Udsyn har man vist kun fra Uldrup Bakker, der brømmer Hovgaardens Udsyn mod Vest.

Det er stadig nærværende, det man hver Dag omgaaes, ser man ikke ret. Betragter det paa sær Vis som gennem en omvendt Kikkert. Det man fortsat har for Øje, bliver sløret i Konturerne. Man er simpelthen blind. Saaledes da jeg i min pure Ungdom med mine Hænder ydede et beskedent Bidrag i Bedriften paa Hovgaarden. Man ilede i den aarle Morgen ud til Kvæget, der med spændte Yvere afventede Røgterens Manøvrering med Malkemaskinen. Dagen forløb med Fodring og Rensning af Stier og Stalde. Man saa ikke Aarstidernes skiftende Lys. Bedre var det nok ikke i de Tider, da ens Arbejde mestendels faldt ude paa Markerne, da man, som det hedder, var Karl. Det kunde være og var ofte slidsomt. Trærnes og Planternes Farve, Underet i Naturen druknede i Sliddet. Jeg erindrer kolde Efteraarsmorgener, naar man med de bare Næver greb om Roetoppe, der var isnende af Rimfrost. Ryggen værkede slemt efter en lang Dag beskæftiget med Roeoptagning. Eller man husker, hvordan man maatte kæmpe med opskræmte Heste, der ikke altid vilde det, Plovmanden ønskede. De traadte over Skaglerne, og man væltede rundt i fed Hads herredsk Muld og Ler.

Vel, man erindrer ogsaa lyse Sommerdage, naar man omtrent nøgen tyndede eller lugede Roer. Men det man nød, var det Velvære, Solens Brand paa Huden medførte. Naturens Skønhed mærkede man sig ikke.

Nej, jeg kan ikke gøre gældende, at jeg nogensinde er staaet op en Time før Pligten kaldte, blot for at føle Naturen paa Pulsen og være eet og stille med den.

Anderledes da man ikke til daglig omgikkes Egnen derhjemme. Da faldt der som Skæl fra Øjnene. Man havde set andre Vidder og bemærkede, at der i Sandhed er meget smukt i Hads Herred. Grundlaget for en Vurdering var til Stede. Jeg ser det ikke som en Sommeridyl eller om Foraaret med skælvende, lysegrønne Bøgeblade. For det findes mangfoldige Steder rundt om i vort Land. Jeg ser dets særlige Fysiognomi.

Faa Steder iagttager man en saa kompakt Frugtbarhed. Ved Foraarstide vælder Planter, dyrkede som udyrkede, formelig op af de tilforn graa Marker. Underet sker i Mark, i Have som i Skov. For til Hovgaarden hører en lille Skov paa ca. 1 Td. Land. En lille Perle som for os, Gaardens Indvaanere, rummer hele den danske Løvskovs Poesi, Farvemaleri og Musik. Den saa jeg først nu. Aldrig var man hjemme uden en Tur ned gennem Haven, ned i Skoven. Paa alle Aarstider. I Maj, naar Knopperne sprængtes, og Løvet rakte mod Himmelhvælvet. Paa varme og kolde Sommerdage. Bladene tegnede sig i mørkegrønt Aspekt. Naar Regnen piskede mod Ansigtet eller i bidende Vinterdage med Sne som et beskyttende blødt Tæppe over den frosne Jord.

Maaske vil den udenforstaaende Iagttager ikke finde disse Træer og Planter anderledes end Naboens. Men for mig og for de Mennesker i det hele taget, der kalder Hovgaarden for »Hjemmet«, er de af særlig Beskaffenhed. Det er vort. Og ingen Steder finder man Atmosfæren saa ren. Kun dér finder man en saadan Stilhed. Kun dér skælver den fugtig og ren. Kun dér finder man den lutret af mæt Udaanding, der stiger fra Engen og Huse. Kun dér kan man i dugperlende Morgener se Krea-

turerne paa en sælsom bred og tung Maade vade gennem Græsset, hvori Solen spejler sig. Kun dér tegner Havets dybblaa sig gennem Sønderskovens Løv. Kun dér raader den altfavnende Tryghed og Ro.

*

Det er faldet i min Lod at komme paa nært Hold af mange Mennesker rundt omkring i det ganske Land. Nok ikke mindst derfor skulde jeg have Muligheder for at bedømme mine Bedsteforældre med objektive Øjne. Lad mig forsøge at opridse deres Træk, som jeg erindrer dem gennem adskillige Aars Samliv i nær Kontakt med dem.

Fra min tidligste Erindring var Bedstemor og Bedstefar Aftægtsfolk. Bedstefar tog af og til et Nap med ved Arbejdet paa Hovgaarden. Vistnok dog kun i Høstens Tid. Bedstefar var ikke hurtig i sine Bevægelser. Han kunde med Notorius Jubelco sige: Det er utroligt, hvad man kan naa, naar blot man lader være med at skynde sig. Alt skulde gøres med en Omhu og Akkuratesse, der for et Barn syntes unaturlig. Men Bedstefar var i alt, hvad han foretog sig, grundig og nøjeregnende. Der skulde være pinlig Orden i Tingene, de materielle som de immaterielle. Oprindeligt var han jo uddannet som Snedker. Og bortset fra de allersidste Aar syslede han jævnlige i sit Værksted. Man saa det paa de smaa og store Ting, han fremstillede, Stole, Borde og Reoler m. v. Han lagde et umaadeligt Arbejde i det. Det tog sin Tid, lang Tid, men Bedstefar var utrættelig i sine Bestræbelser for at naa det rigtige Resultat. Han var et Ordensmenneske.

Far, der jo kendte Mads Peter ikke alene som Svigerfader, men tillige gennem ét Aars Tjenesteforhold som

Manden paa Gaarden, kan berette, at Bedstefars Perentlighed grænsede til det latterlige. Alle Redskaber skulde efter Brugen gøres omhyggeligt rene og anbringes paa den dertil bestemte Plads. Rensning af Stalde og Svinestier foregik omtrent med hollandsk Omhu. Paa samme Vis forholdt det sig med Markarbejdet. Han taalte ikke, at man forsømte de smaa Ting, der kunde synes ubetydelige og ligegyldige. Roerne skulde tyndes paa en Maade, at Afstanden mellem Planterne var nøjagtig ens. Var der »Spring«, havde Tyendet indstændigt Paabud om at plante en andetsteds tiloversbleven. Han krævede derhos meget af sine Folk. De skulde arbejde haardt, og de fastsatte mange Timer i Døgnet. Det var ikke en 8 Timers Arbejdsdag, snarere det dobbelte. Han taalte ikke, at Tyendet sov over sig om Morgenens eller ikke kom i Marken til bestemt Tid og navnlig ikke, at de kom et Minut for tidligt tilbage fra Donten paa Marken. Derimod var det ham tilpas, saafremt det trak ud, helst lang Tid.

Bedstefar havde punktlig Orden i sine økonomiske Forhold. Han var kommet fra meget smaa Forhold og kendte saaledes Penges Værd. Nu havde han overtaget en Slægtsgaard. Han, Snedkeren, der oprindelig ikke havde Kendskab til Driften af et Landbrug.

Med vanlig Grundighed satte han sig ind i baade den teoretiske og praktiske Side ved Landbruget. Og det viste sig, at han evnede at omstille sig saaledes, at han blev en dygtig Landmand. Det krævede Slid, men Bedstefar var utrættelig i sine Bestræbelser for at drive Gaarden paa tidsvarende Maade og saaledes, at den kunde forrente sig og give det nødvendige Udbytte.

Han blev Fader til en anselig Børneflokk, hvilket selvsagt, ogsaa dengang, ikke alene skabte Liv og Glæde i Hjemmet, men tillige indebar store Udgifter. Og da

mine Bedsteforældre havde specialiseret sig i at avle Pigebørn, medførte Børneflokkens saaledes store Omkostninger. Ikke mindst derved, at Velfærdsstaten dengang endnu ikke var »opfundet«, saaledes at mange Børn ikke gav Anledning til betydelige sociale Tilskud. Nej, det var Folks private og ikke Statens Sag, om man vilde sætte Børn i Verden.

Bedstefar var nøjeregnende, navnlig med Smaamønt. Mor fortæller saaledes, at hvis man bad Bedstefar om en Kjole eller andet, knurrede han slemt i Skægget. Men det udbedte fik man, medmindre Talen var om det helt taabelige, næsten altid.

Hjemmet paa Hovgaarden var præget af Musik og Sang. Bedstefar skal saaledes have spillet udmærket Harmonika, hvilket Instrument Børnene fik Lejlighed til at træne Fingre og Øre paa. Trangen og Kærligheden til Musik var stærk hos de fleste af Børneflokkens, der indtrængende plagede Bedstefar for et Klaver. Bedstefar slog sig længe i Tøjret, men tilsidst maatte han kapitulere. En Ko, eller var det to, blev solgt, og et flunkende nyt »Skandia«-Klaver holdt sit Indtog. Pigebørnene fik derfor nu Lejlighed til at tage Undervisning i Klaverspillets overvættede vanskelige Kunst. Grundet Pigernes Mangfoldighed, og da de ikke alle var beriget med overvældende Evner, kunde det for Omgivelserne undertiden være en plagsom Larm i Hjemmet. Men Bedstefar tog det alt med en Storsindethed, der siden skal have forundret. Pigerne skulde fornøje sig — og lære noget.

Disse vist trættende Betragtninger kunde maaske forene til den Antagelse, at Husfruen spillede en underordnet Rolle i Hjemmet. Det var dog vist ikke Tilfældet. Bedstemor havde som Ægtefællen sit Ansigt, der tillige prægede Hjemmet i lige saa høj Grad som Bedstefar. De var fælles om Arbejdet og om Ansvaret. Hun havde

født ni Børn og opfostret de fleste. To af Børnene døde som ganske smaa. Og to som voksne. Det sidste tog meget haardt paa Forældrene. Navnlige var det et alvorligt Slag for Bedstemor, da Agnes som 20aarig døde i 1922 efter at være blevet angrebet af en Nyresygdom. I Virkeligheden kom Bedstemor aldrig helt over dette Tab. Jeg husker selv fra hendes sidste Leveaar, at hvis man kom til at nævne Moster Agnes' Navn, kom Taa-erne frem i hendes Øjne. Agnes havde været hendes eet og alt. Hun skal have været lidt af en Skønhed, meget livskraftig og dertil særdeles musikalsk. Hun var den, der paa Klaveret drev det videst.

Bedstemor og Bedstefar var dybt forankrede i den kristne Tro, hvilket prægede Hjemmet i overvældende Grad. De skiltede i Grunden ikke med det i Modsætning til adskillige andre Hjem. Aandsfyrsten i Gylling, Pastor Otto Møller, havde med sin Forkyndelse og ved jævnlige Samtaler under faa Øjne sat sit let sknelige Stempel paa Familien paa Hovgaarden. Et Præg, der holdt sig udover Pastor Møllers Levetid. Med Sikkerhed kan jeg berette, at Møllers Prædikenbog studeredes hver Søndag af baade Mads Peter og Maren. Ja, og mangen Søgnedag hentede man Styrke og Fortrøstning gennem Møllers til alle Tider gyldige Ord.

Otto Møllers Brevveksling med Ungdomsvennen Biskop Skat-Rørdam var et andet særdeles skattet og helt nødvendigt Værk i Hjemmets Liv. Bogen laa næsten altid fremme eller foran en af Ægtefællerne. Man slugte simpelthen Møllers Meninger. Han var den store ufejlbarlige, som kun overstraales af Grundtvig, hvis Tanker tillige groede frodigt i det lykkelige Hjem. Kun her har jeg fundet denne Kæmpes samlede Værker. Fint indbundet men ikke blot som bibliofilt Værk. Nej, det læstes atter og atter. Det turde være endog overvældende vanskeligt

at følge Grundtvigs vidt spændende Tankeflugt. Om Bedsteforældrene magtede det, tør jeg ikke sige, men under alle Omstændigheder trættes de tilsyneladende ikke i Gennemgangen af samtlige 17 Bind.

Var disse Mennesker da ikke helt gennemsyret af Troen, var de ikke fast og uvaklende i Troen paa Kristus og det evige Liv? Personligt vil jeg svare jo. Det var mit Indtryk, at de aldrig tvivlede paa Kristendommens Sandhed. Deres Tros Styrke bragte mig til Forundring, men imponerede tillige. Det forekom mig, at disse Mennesker havde Styrke og Kraft til at bære alt ud fra den sikre Forvisning, at intet kunde ramme dem, idet de stod under Gud Faders almægtige Beskyttelse. Det er aldrig faldet mig ind, at der skulde være Gran af Tvivl i deres Gudsforhold. Deres bestandige Granskning og Fordybning i Bibelen og de Bøger, derunder vist navnlig Møllers Prædikenbog, der for dem næsten kunde sidestilles med Testamenterne, har jeg ikke forstaaet som Udtryk for Vaklen. Kun for evig Tørst efter Kristi Ord som givende Svar paa alle Spørgsmaal.

Det undrer mig derfor svart, naar Pastor T. Wilhjelm, Gosmer, der gerne saa ind til Bedstemor og satte stor Pris paa en Drøftelse med hende, ikke er af samme Opfattelse. Pastor Wilhjelm gør gældende, at Bedstemor aldeles ikke var sikker i sin Sag, at hun ofte sagde, at det i Grunden ikke rigtig blev til noget med Troen. Bedstemor skulde med andre Ord have været bange for Døden og utryg. Mon ikke pastor Wilhjelm har taget hendes sky Væsen, hendes Følelse af egen Utilstrækkelighed, altsaa det rent udvendige, tillige som Udtryk for Gudsforholdet? Bedstemor var nemlig beskeden til det udslættende. Hun troede ikke paa egen Kvalitet. Hun evnede efter egen Formening intet. Alt mente hun gjort

daarligt. Hun anede ikke, at der ud af hendes noble og højsindede Væsen luede Gløden af al stor Almues ubesmittede Karakter. I denne Kvinde var aldrig en svigefuld Tanke. En øm Moder, der kunde gaa gennem alle Prøvelser for sine Børn og kære. Et Menneske af ædlest Karat, som jeg, og alle der kendte hende, altid vil mindes som en fin og ren Blomst blandt Bønders Flora.

Bedstefar var af samme Højsind, men mere urokkelig. Han havde et Sindelag, som jeg tror var et Udslag af den daglige Omgang med Naturen og med de grundtvigske Tanker, som de i hans Manddoms Aar blomstrede og udfoldede sig. Han var levende og tankefuld, hørte til den ranke Type, der ikke ændrer Retning i strid Modvind. Han var som de fleste af os ude for Prøvelser, men Usikkerhedsafmagt naaede ham ikke. Han var forankret i en dyb Sjælens Ædelhed, der som nævnt bl. a. havde sin Rod i et kristent Grundlag, videre i Hjemmets daglige Møde med Trygheden ved Ægtefællens Side, med Arbejdet med alt det levende i Mark og Stald. Han var en stout Bonde, der i det beskedne medvirkede til at skaffe danske Bønder den Nøglestilling, de nu indtager, og som maaske i Korthed sagt skyldes den Kombination af Udsyn og Kærlighed til Arbejdet med Jord og alt, hvad der derpaa gror. Han arbejdede mestendels i det skjulte, men derfor var han ikke mindre værd for det Samfund, hvis Rygrad han var med til at forme. Han bibragte til at give Tillid til, at der i Menneskets Natur findes et Fundament af Egenskaber, der gør det immunt overfor Paavirkning og Tilskikkelser, der kun kan nedbryde og skade Udviklingen fremover. Streng var han i Fordringerne ikke alene til de undergivne og Børnene, men vist navnlig til sig selv. Man kan ikke sige, at han stod fast plantet bredt skrævende i Mulden, snarere en Kende tilbagetrukket i en fornem

uselvsk Holdning. Dog var han ikke uden Lune. Lidt sky kunde han le hjerteligt. For han var vist en lykkelig Mand, der virkelig havde haft Held med sit Virke. Ikke just i økonomisk Henseende, men tifold i det menneskelige. I sit Hjem, hvor der herskede et forbavsende Sammenhold. Disse to Mennesker, som jeg kun har kendt gamle, holdt af hinanden. Og som det ofte kan kendes paa Mennesker, der har været om hinanden gennem et meget langt Spand af Tid, lignede de hinanden ikke alene gennem indre Kongruens, men af Ydre. De kunde kun daarligt være hinanden foruden. Vist dette blev den tilsyneladende Aarsag til Bedstefaders Død. Bedstemor var blevet indlagt paa Sygehuset, hvor hun opholdt sig nok gennem en fjorten Dages Tid. Bedstefar led ved Savnet, han sygnede ligesom hen, blev gusten og svag. Han oplevede Bedstemors Tilbagevenden, men Savnet havde tæret for stærkt paa ham. Han gled stille og roligt ind i Døden. Han var træt og opslidt. Jeg tror ikke, at Døden for ham kom hverken uventet eller som den store Afslutning.

*

Nærværende Beskrivelse intenderer væsentligst kun at være en summarisk Beretning om de Mennesker, der gennem tre Aarhundreder har vandret paa Hovgaardens Agre. Mine Bedsteforældre er dog nærmere karakteriseret, og synes jeg med Føje.

Det forekommer mig dog ligervis rimeligt, for ikke at sige nødvendigt, at de to Mennesker, der nu gennem ca. 35 Aar har hæget om og med meget stor Omhu og Nænsomhed plejet Hovgaarden, ej heller kun angives ved blotte Data. Imidlertid blues jeg svarligen ved offentligt at præge mine Forældres Ansigter og Øjne.

Derfor har jeg med Mors og Fars Tilladelse valgt at citere Brudstykker af nogle af de talrige Breve, jeg gennem Tiderne har modtaget fra dem.

Lad mig dog forudskikke et Par Bemærkninger for egen Regning.

Far havde efter sin Overtagelse af Gaarden nogle faa Aar, der vist maa benævnes normale. Men i trediveerne kom derpaa den Krise, der blev tilintetgørende for mangen dygtig Landmand. Desværre for os var Far økonomisk haardt ramt forinden, idet Udlængerne nedbrændte totalt Natten mellem den 29. og 30. Oktober 1929. Paa Forhaand skulde det synes et ikke altfor uheldigt Tidspunkt, idet Byggeomkostningerne var forholdsvis beskedne. Men ulykkeligvis havde Far, som saa mange andre, forsømt at have Bygninger og Udbo forsvarligt forsikret. Der fremkom en Difference mellem forsvarligt forsikret. Der fremkom en Difference mellem Forsikringssum og Genanskaffelsespris paa omkring Kr. 10.000. Da saa Verdenskrisen straks i 1930 satte ind, var Far økonomisk paa Knæene. Her skal ikke nævnes Tal. Dog kan jeg ikke dy mig for til Illustrering af Situationen at oplyse, at det første Hold Smaagrise, som Far indsatte i de nye Stalde, ikke som Slagterisvin indbragte til Dækning af Anskaffelsesprisen.

Men Mor og Far slæbte og sled. De lærte Livets sande Vilkaar at kende. Det er Arbejde, Arbejde og atter Arbejde. De gav sig helt og fuldt for Hjemmets Skyld. Det vil sige for vores, Børnenes Skyld. Vi er dem skyldig alt. Trods de fortvivlede økonomiske Kaar, er vi aldrig nægtet noget. Vi lærte at spare. Men bad vi om en Tikrone, fik vi altid det dobbelte.

Far er den mest komplicerede. Ikke mange kender ham helt til Bunds. Bag det ydre, der paa ingen Maade dækker Fars Væsen, findes et Dyb, der helt er hans

eget. Kun den, der har modtaget Breve fra hans Haand, aner en Smule om, hvad hist gærer. Udadtil manifesterer det sig kun derved, at vist ingen kan sætte en Plet paa hans Sanddruhed, Ærlighed og Ædelhed.

Far skriver den 6.2.1946: . . . Ja, vi har ogsaa vores Problemer at tumle med, ligesom Du har dine. Jeg er glad for, at Du har valgt en anden Livsstilling end Landbruget, og tror heller ikke, at Du kunne finde dig i det ensformige Arbejde og haarde Liv, der falder i mange Landmænds Lod. Jeg kan jo henvise til mig selv, der i min Ungdom dog var i Besiddelse af gode Evner, og havde faaet en god Uddannelse. Hvad har Livet saa givet andet end Slid og Slæb, uden noget større Udbytte? Fremtiden tegner heller ikke bedre, og nu har jeg ikke mere Ungdommens Kraft og Arbejdsevne. Man kan jo ikke undgaa at mærke, at Alderen med Gigt og manglende Udholdenhed er ved at blive følelig. Vi ønsker kun, at vore Børn maa blive stillet saaledes, at deres Liv maa blive noget anderledes end netop Arbejde og Pligt, og de har ogsaa et vist Krav paa, at vi hjælper dem dertil efter Evne. Jeg er derfor glad for at have været i Stand til at hjælpe dig en lille Smule paa den Livsvej, som Du har valgt dig . . .

Den 3.4.1949 skriver Far:

. . . »Hvor mange Mennesker, tror du ikke, har lidt Skuffelser af den ene eller anden Art? F. Eks. mig selv som et nærliggende Eksempel. Tror du ikke, jeg har haft Forhaabninger, som er bristede, at jeg er blevet sat tilbage og har taalt Ydmygelser? Og dog var der engang, jeg ikke kunde bøje Hovedet for nogen eller noget. Livet lærte mig noget andet. Der er ikke andet at gøre end at fægte Striden ud og trøste sig med, at det gør

ikke saa meget, naar vi ikke svigter det bedste i os selv. Vi sendtes hid til Arbejde og ej til Lyst og Leg, som Digteren skriver . . .«

Først det sidste Tiaar har Far økonomisk set været tilsmilet af en vis Medbør. Han skriver den 9.4.1956:

. . . I Dag den 9. april, 16 Aar efter den tyske Besættelse. Mærkeligt at tænke paa, at der er gaaet saa mange Aar, ogsaa af vort Liv. Hvor er de gaaet hen? Hvad har vi faaet ud af dem? Og hvor gaar vi selv hen, naar vores Time kommer? Ja, det er Spørgsmaal, vi stiller og tænker over i ensomme Stunder. Hvem kan besvare disse? End ikke engang det klogeste Menneske.

Vi maa dog være taknemmelige for hver god Dag, vi oplever, og selvom vi ikke faar udrettet, hvad vi gerne vilde, selvom Livet ikke helt former sig efter vort Ønske, vil jeg dog for mit eget Vedkommende indrømme, at jeg har haft mange lykkelige Stunder, levet i mange lykkelige Aar.

Men nu Mor. Hør blot hvad hun skriver. Bedre kan jeg ialfald ikke sige det:

28.5.1947 . . . Hvor har vi meget at takke Gud for hver eneste Dag, vi faar Lov at leve. Hvor er Naturen smuk i denne Tid. Syrenerne blomstrer, Æbletræerne har været saa ualmindelig fulde af Blomster, først de tidlige Sorter, Kongeæble o.s.v. med de helt lyse Blomster, og senere Boskop, Jernæble o. a. med lysrosa farvede Blomster. Engblomme og Tulipaner var brandgule, store og flotte. Ja, Haven var fyldt med bedøvende Dufte de Aftener, da Regnen kom, og det var Tordenluft.

Den 6.3.1948: . . . Vi har fornylig været til Foredrag i Gylling, hvor vi hørte Skoleinspektør Blom Salomon-

sen, Aarhus. Han saa mørkt paa Fremtiden. Han var klar over, at Danmark ikke kunde klare sig med ydre Vaaben. Nej, skal vi komme igennem, maa det blive gennem den indre Kraft, som ikke kan overvindes.

Jeg tror, det er rigtigt. Men hvordan kan vi faa den? Ved egen Kraft holder vi ikke til meget, men gennem en højere Magt kan vi maaske komme igennem. Vi har hørt, hvordan Frihedskæmperne kunne gaa syngende fra Vestre Fængsel paa den sidste korte Vej. De maa have Kraften dertil af Frelseren selv. De har haft en aandelig Styrke i sig. Lad os haabe, vi alle maa faa den, om vi rigtig faar Brug for det.

Skal vi miste det jordiske Liv, som saavist ikke altid er lige let, maa vi haabe og tro paa, at der vindes et bedre paa den anden Side. Du kender ogsaa det rigtige sande og dejlige Liv, som det jo var Guds Mening, at vi skulle leve det, og naar vi elsker Livet med alle dets store Muligheder, kan vi nok ogsaa bedre glæde os til et evigt Liv. Jeg tænker ofte paa, hvordan de Mennesker, som kun kender Livet fra dets Skyggesider, kan have Muligheder for at leve i Haab om et bedre Liv.

Ja, hvor er der meget smukt her i Verden. Alene Musikken. Jeg lytter i Øjeblikket til Toner af Mozart. De rører ved de bedste Strenger i mig. Hvilken Rigdom og Højhed. Hvor kan vi Mennesker være saa smaalige og onde mod hinanden? Nej, Gud har saavist skabt alt og meget skønt og viseligt. Blot vi vilde og kunne udnytte det i det Godes Tjeneste, saa blev det først værd at leve paa Jorden. Nogle vil sige, at det evige Liv begynder her. Ja, kunde vi blot rigtig gaa op i vort Arbejde, altid gøre det for Guds Ansigt og altid være gode og kærlige mod Andre, ja saa var det nok ogsaa et fuldkomment Liv. Men hvo er saadan? Vi er bundet af Egenkærlighed og Synd. Vi maa kæmpe hver Dag mod vort eget Væsen.

Den 17.2.1947 skriver Mor:

Ja, hvor gaar Tiden altfor hurtigt. Det tænker jeg ofte paa, nu jeg er kommet lidt op i Aarene. Men saa ihukommer jeg tillige, at jeg ikke skal bekymre mig for »Dagen i Morgen«, men glæde mig over Nuet og være taknemmelig for alle de Goder, jeg har faaet her i Livet.

Et godt Barndomshjem med kærlige Forældre og gode Søkende. En god Mand og tre Børn, som jeg gerne vil gøre noget for. Det er mere end mange har. Jo vi Mennesker har meget at være taknemmelige for. Blot vi kunde skønne paa det og lade være med at tænke for meget paa os selv. Jeg læser for Tiden Romanen »Men jeg saa ham dø«. Den er for mig saa gribende. Næsten som en Prædiken. Jeg kan nu bedre forstaa hvor drøjt de første Disciple har haft det. Man læser om alle deres Forfølgelser — og kommer til at tænke paa Tiden under Krigen. For Tiderne ligner hinanden.

Og den 27.1.1948: . . . Men hvad kan man gøre for at blive glad og frejdig? For det er ikke godt at gaa og blive Heldags Sortseer. Lidt smukt og godt skal man nu ogsaa have med til de daglige Fornødenheder. Ellers gaar det for meget ud over Nerverne — og ens Omgivelser. Det er da godt, man har noget Arbejde at være optaget af — mange Gange synes jeg, det var godt med lidt mindre, saa man kunde tillade sig lidt Afveksling med Læsning o. a. Jeg haaber som min Moder, at jeg faar bedre Tid, naar jeg bliver gammel. Mor vilde jo saa gerne læse, men de sidste Aar kunde hun det ikke selv. Hun maatte have andre til at læse for sig. Saadan kan det altsaa gaa, hvis man bliver gammel. Men man skal vel ikke have alt for mange Bekymringer for Fremtiden, men leve sit Liv Dag for Dag og stole paa, at vor himmelske Fader vil være med os og hjælpe os, samt

give os Kræfter til at bære, hvad der maatte komme til os af godt eller ondt. For uden hans Hjælp kan vi ikke ret meget. Min Bedstemoder kom ofte med dette Vidnesbyrd — »Gud har hjulpet mig indtil denne Dag. Han hjælper nok ogsaa den Tid, jeg har tilbage.«

Den 19.12.1949:

»Og saa vil vi ønske, at den rette Juleglæde maa fylde vort Sind og Hjerter, saa vi maa faa Evne til at gøre noget for vore Medmennesker og glæde dem. Først da bliver vi ogsaa selv rigtig glade. — — Ja, jeg kan nok snakke, men kan desværre saa let glemme at gøre det helt rigtige. Jeg synes mange Gange, Livet bliver saa forceret og forjaget. Man har saa meget at gøre af Pligter og Arbejde. Man faar ikke Tid til at leve. Hvad er Livet? Det er vist rigtigt, som Kaj Jensen — Stiftsprovst for Aarhus Stift — sagde: Sætter vi os til at gruble over det, kommer vi ingen Vegne. Det gælder om at komme i Gang, at have Benene paa Jorden.

Mon vi ikke har for megen Hang til at gruble og blive Sortseere? Jeg tror det. Naar jeg ikke er træt og nervøs, kan jeg saa udmærket se, at der ikke er mange, der har saa meget at sige Tak for, som netop mig. Og saa forsøger jeg ogsaa at gøre det af ringe Evne, og bliver styrket deraf. Og jeg har mærket det mange Gange. Mine Besværligheder bliver taget fra mig, og mine Bønner bliver hørt. Det maa jeg ogsaa sige Tak for. Nogle vil sige, det er Tilfældigheder. Jeg vil nu helst lære at tage det fra Gud. Uden ham synes jeg ikke, der kan blive nogen rigtig Mening hverken med Livet eller Døden.

Den 29.3.1949:

... Kunne vi blot rigtig blive stærke i vor Barnetro,

og helt og fuldt have Tillid til vor Frelser. Da gik alt meget lettere for os. Men vi Mennesker er saa haarde og træge, saa selvkloge. Saa længe, vi synes, vi kan klare os selv. Men der kommer en Dag for os alle, da vi bliver saa ufatteligt hjælpeløse — hvad saa?? Ja, jeg gyser af og til ved Tanken om det ubeskrivelige Mørke. Hvad ligger da nærmere for end at sende en Bøn til den almægtige Gud om at give os Tro og Haab, saa vi kan se Fremtiden i Møde med Frimodighed og faa Vished i Sindet for, at vi maa komme frelst gennem den snævre Port. Nu er jeg for mit Vedkommende paa den sidste Halvdel, og saa melder Tankerne sig. Tiden iler alt for hurtigt. Man faar alt for lidt udrettet!! . . .

Dette sidste kan jeg ikke være enig i. Mors Flid og Energi er enestaaende. Altid i Aktivitet fra aarle Morgen til sen Aften. Hun iler for at faa Stunder til Læsning, til Orientering om aktuelle Problemer. Og da Tiden er hende sparsomt udmaalt, vælger hun kræsent Litteraturen ud.

Tak, Mor og Far, for hvad I er. hvad I har gjort og stadig gør — for os, Jeres Børn.

Maatte de Mennesker, der i kommende Tider skal værne om Hovgaarden, være af samme Kvalitet.

*En lille Ring
begrænser vort Liv.
men deres Liv
er en uendelig Kilde,
og Slægt paa Slægt
maa Ringene knytte.
Goethe.*

Kaj Hovgaard.